

ZSIDÓ UJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA. MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII., SIP-UTCA 10 Telefon: József 125-90	Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: GROSZBERG LIPÓT	ELŐFIZETÉSI DIJ: 1 ÉVRE K 240.000 " " 1/4 " K 60.000 Postachequekontószám: 50.791
---	--	---

Mire való volt az egész?

Nagy ünnepeket rendeztek a régi Izraelben Jerovom király idejében. Felhangzott az ének, felcsendült a különféle hangszerek melódiája, örömben uszott a király, a nép. Az ünnepi sokaság elé egyszerre csak odalép egy férfiú és szól: „hallgattasd el énekeidnek sokaságát, hangszereidnek dallamát nem hallgatom, hanem az igazság törjön utat magának amint az előtörő vízförrás.” Ezt az embert akkor árulónak, ünneprontónak, túrhetetlennek tartották. De azért mégis neki volt igaza, Ez a férfiú Ámosz próféta vala. (V. 23.)

Ha szabad nagy és szent dolgokat összehasonlítani kicsinyes és profán ügyekkel, úgy teljesen ámoszi hangulat fog el minden gondolkodó s minden orthodox zsidót a pesti neológ hitközség által rendezett ünnepek után. Különleg igen szép volt az ünnepek sorozata, felcsendült az ünneplő hangoknak egész orkesztere az ügyes karmester intésére, de minékünk mégis fel kell vetnünk a kérdést: „Cui prodest?” Szükséges volt-e az ünneplés? Nem lehetett volna-e a rá költött pénzt jobb célokra, akár a hitközségi tisztviselők nyomoruságos fizetésének feljavítására fordítani?

Az egész rendezés nem volt őszinte. A hitközség állítólagos 125 éves fennállásának megünneplése kimondott vallási jellegű alkalom, A recepció megünneplése azonban nem helyi, hanem országra szóló esemény és nem vallási, hanem inkább politikai veretű. A politikai momentum háttérbe szorította a vallási jellegét. Az egész nagygyűlésen semmi mást nem lehetett hallani, mint annak hangoztatását a legkülönbözőbb hangnemekben, hogy mi mennyire összeforrtunk a magyarsággal!

Tulajdonképen ki előtt hangoztatták annyira hazafiságukat? Akinek ez a sok honszerelmi vallomás kell, az ugysem akarja elhinni, viszont a jóindulatu, dolgozó polgártársaink ugyanis elismerik jó hazafi és hasznos polgári voltunkat. A nagygyűlés ünnepi szövegei azonban csak

előhírnökei voltak a délutáni gyűlésnek, amelyen tárgyalták a numerus klauzust. De kinek használtak az ügy pertraktálásával? Talán elérték a szellemi sárga folt eltörlését? Megkapták a feleletet kedden a parlamenti szavazásnál, amikor az összes jelenlevő miniszterek a numerus klauzus fenntartása mellett szavaztak. — Vagy talán a kormány helyzetét akarták kényelmesebbé tenni Genfben? Az ellenkező hatást érték el. Genfben a kormány tagadni fogja az egyetemi megszorítás felekezeti jellegét. De hát kell-e nagyobb bizonyíték a numerus klauzus zsidóellenességére mint a délutáni közgyűlés határozata és az elhangzott beszédek bármelyike?

A főrendiházi képviselőlet ügyének letárgyalása sem volt időszerű. Az orthodoxia megkérdése nélkül törvényeink alapján e kérdésben dönteni úgy sem lehet. A neológia körén belül sem teljes e tekintetben az egyetértés.

És mert az ünnepek rendezése nem volt őszinte, nem lehet meg az erkölcsi hatása sem. A recepció megünneplésében részt vehetett volna az orthodoxia is, de akkor természetesen a főrendiházi javaslatot nem lehetett volna napirendre tűzni s nem lehetett volna az ünnep centrális eszméjévé a numerus klauzus elleni tiltakozást tenni. És azért nem jelenhettek meg a megszállott területek képviselői sem, mert a kik eljöttek volna, nem mehettek volna haza. Pozitívumként volna elkönnyelhető az ősmagyar szokás szerinti „et facerunt magnum áldomás“, a 600 teritékű banket. De az ottani emelkedett hangulat viszhangja felcsendült gróf Bethlen ajkán, aki „a vagyonos városi zsidóság“ szerepéről szövegezt a parlamentben.

... Elhallgatott az énekek sokasága, a hangszerek dallamait nem hallgatjuk már, a recepció felvonulásnak vége, de ismétéljük Ámosz próféta szavát „az igazság törjön utat magának mint az előtörő forrás“ s mondjuk ki szomorú nyugodtsággal: az ünnepek őszinteség és időszerűség nélküli, céltalan és hátrányos volt.

סגולת הנפש והבטחון.

A zsidóság lelkének bizalomkönyve!

A híres prágai főrabbitól מרדכי משה זילברמן ז"ל összeállított מכתב מנחם ושלום ושלום ושלום és a משה קדוש ש"ס által 10 zsolotárfejezettel ellátott, ugy-szintén egy משורה ושורה מורה tabella, amely a tanulóközönség, kivált a Jesivában tanuló növendékeknek fontos segédkönyve, altaim kiadatott. Kapható kötve 15.000 koronáért, nagyobb megrendelésnél drjja 12.000 korona.

Klein Mór, Ujpest, Király-u. 16.

Orth. כשר vendéglő Kecskeméten.

Szigoru orth. כשר vendéglőmben rendkívüli előnyös feltételek mellett bármikorra lakodalmakat, alkalmi banketteket, illetve megrendeléseket elfogadok. Rendkívül kitűnő vonatösszeköttetés a fővárossal. Elsőrendű ételekről, italokról és kiszolgálásról legmesszebbmenő garanciát vállalok.

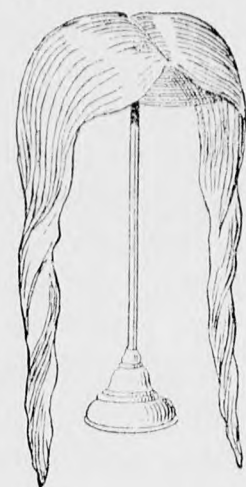
KATZ MÓR

orth. vendéglős (saját házában)
KECSKEMÉT, RÁKÓCZI-UT 20. SZ.

Tauber Adolf orth. כשר étterme a régi uccai helyiségben VII., Rombach u. 16. ujonan elegáns berendezve megnyílt. — Elsőrangú ellátás, igen kedvezményes áron. Naponként menü. — Lakodalmakra külön helyiségek állnak rendelkezésre.

A tisztelt vendégek szives további támogatását kéri.

Blau Ignácné hajüzlet.

Budapest, VII. ker., Csányi ucca 4.

DIVATOS kivitelű parókákat minden minőségben meg-lépő olcsó árakban készít FÜRTÖK, COPFOK SÁTLIK stb.

Az üzlet 64 év óta áll fenn!

Rézágy 1,200.000 K

Összecsukó ágy 280.000 „
Sodronyágybetét 220.000 „
Gyermekágyak, vasbutorok, mosdók, afrikamatracok olcsón

Somogyi és társa
Budapest, VII, Holló-ucca 1. sz.
Javításokat vállalunk
Szombaton és ünnepnap zárva.

!Felhívás!

Értesítjük a tevéjáról közönséget, hogy a -Vitamin tejpar-vállalat-Weber Márkus felügyelete alatt szigoruan megbízható orth. kóser tejet hozott forgalomba, mely állandó és pontos szállítást biztosít. Kérjük b. támogatásukat.

VITAMIN TEJPAR VÁLLALAT.
VIII. Kálvária ucca 23

Butor! Butor!
Hálók, ebédlők, uriszobák, club garnitúrák, stb. új és használtan átdolgozva.
Blauné, Budapest VII., Wesselényi-u. 13. félem 2.

Belterületen

2 szobás komfortos lakás megvételre vagy aranybérrel kerestetik.

Cím a kiadóba.

Sirkövek מצבות

Adler J. sirkóráktárában
Budapest, VII., Károly-körut
Szombaton és ünnepnap zárva.

Hungária kóser szappan

kiváló minőségben készül. Me rendeléseket kérünk:

Hungária vegyészeti vállalat
Budapest, XI., Páva ucca 7. sz.
alá intézni.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Hirdetési díjazás: Minden szó egyszeri beiktatása 1600, vasigazn szeddett, betűkből 3200 korona. Álláskeresőknek 1000. Apróhirdetések felvétele: VII., Sip-ucca 10 — Jelíges levelek kettős sorokban ugyanoda intézendők. Apróhirdetések csak a díj előzetes lefizése mellett közölhetők.

Házasság.

CSINOS, fiatal hűgóm részére keresek egy intelligens, vallásos, jó családból való fiatalembert. Talmud-tudással. Szüleim társulvannék jömenetelű üzletükben. „Biztos jövő 100“

JÓ CSALÁDBÓL való, szigoruan vallásos sógorom, ki nagy talmud tudása mellett a világokban Hauslehrer mit ganz bescheiden is jártas, elvonné azon finom, nen Ansprüchen. Anträge unter jötelkü lányt, ki nem anyagiakra, „Thóra und Derecherez“ an hanem boldog családi életre vágyodik. Leveleket „Szeszgyáro“ jelíge a kiadóba.

FINOM, szép, művelt hűgomat, nagy rabbi unokáját férjhez adnám intelligens, jó existenciájú fiatalemberhez. Hozománya 3 0 millió, kelengye lakás Bővebbet levélileg, Biztos jövő jelíge a kiadóba.

Oktafás.

PRIVATLEHRER im Unterricht sämtlicher ungarisch, deutsch und hebräischen Lehrgegenstände, wie auch im Gemeindefotariat mit äusserst praktischer sehr vorteilhaft bewährten Lehr- und Erziehungs-Methode mit allerbesten Befähigungs und Wirkungszeugnissen unverheirateter Talmudist sucht Stelle bei Cultusgemeinde als Religionslehrer und Notär, geht auch als Hauslehrer mit ganz bescheidenen Ansprüchen. Anträge unter jötelkü lányt, ki nem anyagiakra, „Thóra und Derecherez“ an die Redaction dieses Blattes.

Állást keresők.

PERFEKT gyors- és gépipró, gyakorlott tisztviselő, szombat megtartásával állást keres. „Valásos“ jelíge kiadóhivatalba.

KÜLFÖLDI (német) egyetemet végzett közepes koru férfiú, foglalkozást keres szerény feltételek

mellett. Vállal német, illetve magyar-német nyelvi és irodalmi tanítást is. — Szives ajánlatok „Perfekt“ jelíge alatt a kiadóba

13 ÉVES erőteljes, értelmes fiú lehetöleg kárpitosnak, esetleg szabónak, vagy cipészianulónak ajánlkozik, szigoru orth. mesterhez teljes ellátással. Cim a kiadóban.

ORTH. urileány, ügyes szabónő elmenne üzletbe, háztartásba felügyelőnek, esetleg 1-2 gyermek mellé. „Mindenhez értő“ jelíge a kiadóba.

ORTHODOX házhoz, házvezetőnőnek, esetleg szakácsnőnek, akár vidékre is ajánlkozik vallásos középkoru hölgy. Deutsch Mari, Jaszberény.

Állást nyernek.

BELVÁROSI kalapszalomba tanuló lány fizetéssel felvétetik József tér 12. Kalapszalom. Szombaton zárva.

SZERÉNY igényű, németül beszélő fiatal leányt keresek gyermekek mellé. Eötvös-u. 24. földlakozást keres szerény feltételek

FELSŐRUHA varráshoz tanuló, lány felvétetik. Josika-u. 10. IV. em. Moskovitzné.

INGYEN lakást, fűtést, világítást adunk középkoru vallásos, intelligens embernek, ki a napnak egy részét egy öreg urnál tölthetne. Cim a kiadóban.

JÓL NEVELT orth. fiú fizetéssel felvétetik. Vasvári Pál u. 6. Fűszerüzlet.

JÓBB FIU lakatos tanoncnak felvétetik. Eötvös ucca 17.

Különféle.

ORTHODOX kóser ebédkoszt-bonnenseknek a lehető legolcsóbb áron. Rapaport, Király-u. 8. I. 14

DIE CSEPREGER Szejchet-Vorbeter, Rabinatsveiwesser Stelle ist uszür anzunehmen wegen Haszugashagvul. Das Csepreger Rabinatsamt.

JO FORGALMU vidéki városban, bol egy orvos jó jövőt nyerne, egy szoba előszobával orvosi rendelőnek kiadó. Ajánlatokat „Nötlen izr.“ jelíge a kiadóba.

DR FRISCH: „Szemelvények a Bibliából“ című könyvet jantanos áron kapható a Zsidó Ujság kiadóhivatalában, VI. Sip-u. 10.

A jesivák problémái

Jelen számunkban közölt hozzászólás a jesiva-problema egyik, eddig nem érintett oldalát akarja megvilágítani. A nyilvános rabbiiskola szükségességéről, elhelyezéséről stb. többféle vélemény van a magyar orthodoxiában. Mi — mint eddig — ezután is szívesen hozzájárulunk közléseinkkel a kérdés megvilágításához.

*

Nyilvános rabbiiskolát Debrecennek!

A szerencsétlenül végződött rettenetes világégés után, Trianon elszakította tőlünk régi büszkeségünket, a pozsonyi jesivát. Azóta csonkán maradt hazánkban, nyilvános jelleggel bíró rabbiiskolánk nincsen. Mindannyian érezzük, hogy ezen nagy hiányt miharabb pótolnunk kell, ennek létesítése egyike legsürgősebb feladatainknak; ezzel tartozunk hazai egyetemes orthodoxiánknak. Ezen kérdést elhanyagolni, annak megoldását halogatni és elodáztatni tovább nem lehet és nem szabad!

Jól tudom, hogy Központi Irodánk érdemes és mindnyájunk által tisztelt vezetőségében megvan a hajlandóság ezen nagyfontosságú kérdés mielőbbi elintézésére, megdönthetetlen tény azonban, hogy valahányszor csak sor került ezen ügy ventilálására, mindannyiszor ugyszólván, zátonyra jutott. Már pedig itt férfiasan szembe kell néznünk mindennel és mindenkivel, el kell hárítani minden kerékkötő körülményt, el kell takarítani minden elénk tornyosuló akadályt és vállvetett küzdelemmel, ha szükséges, kemény harccal és — ezt talán elsősorban kellett volna említenem — messzemenő áldozatkészséggel lehetővé kell tennünk e vitális kérdés dülőre jutását.

Majdnem fölösleges rámutatnom, annyira kézenfekvő, hogy a hely és személy kiválasztása a legnehezebb, — felületes, első tekintetre. Kijelentem, amilyen paradox, olyan igazság, hogy a — Mindenhatótól ren-

delt — szerencsés összetalálkozás folytán, ez a — legkönnyebb. Annak az árn is, hogy a hazabeszé-
lés gyanujának teszem ki magamat, nyíltan és őszintén kimondom, hogy az egyedüli alkalmas, megfelelő és méltó hely erre Debrecen.

A debreceni orthodox hitközség, melyet néhány évtizeddel ezelőtt egy maroknyi lelkes férfiú alapított, ma már hála a Mindenhatónak gyönyörű hitközség lett. Szép intézményein és az egyházi élet minden alakulatán a legmélyebb vallásosság és a legideálisabb hitserzetet vonul végig. Vezetőiben és minden tagjában a legnagyobb áldozatkésztség és legmélyebb szeretet lakozik szent Tóránk és annak viselői iránt. Az utóbbi évek nagy alkotásai, megannyi emlékköve a szeretetteljes áldozás fenkölt példáinak. A hitközség összes tagjai, csüggedést és kishitűséget nem ismerve, csodálatraméltó bizonyítékát adták a tetterős, vallásos eszelekvésnek és munkálkodásnak.

És mindezt főképpen és elsősorban szeretett főrabbinaknak, a mi tisztelt mesterünknek köszönhetjük. Felmentve érzem magamat attól, hogy Strasser Salamon főrabbit **רבינו** be kellessen mutatnom! Hiszen mindenki ismeri fényes tehetségét, mérhetetlen nagy tudását, kiváló képességeit és Tóránk iránti igazi lángoló szeretetét. Minden eszelekvését őszinte meggyőződés, törhetetlen hithűség és magasztos hitserzetet sugározza be. A közéleti érintkezésben szerény és puritán férfiú, de amint fellép I-ten igéit hirdetni, úgy érezzük mintha a földről a magasba szállt volna, ahonnan mintegy átszellemülve ostorozza gyarlóságainkat, egyesítve beszédében Jesajó próféta szent tűzét, Kohelet mélyes bölcsességével. Lelkével és agyával benne él szent Tanunk szellemében, egybeforrasztva a tisztult tudást az igaz megismeréssel és a tanítást, a megértő és mindent átölelő szeretettel. Mélyenjáró lelkének min-

den érzésével, szívének minden dobbanásával kedveli és szereti tanítványait, tudásának ragyogó fényével árasztva el, kicsit és nagyot egyaránt. **תורת אמת בשרית**. Mint kóhen, méltó unokája Aron főpapunknak, mivel valósággal fanatikus híve és őrzője az áldásos békességnek.

Ha mindehhez még hozzáfűzöm, hogy Strasser Salamon főrabbi a körünkben ugynevezett pozsonyi dinasztíának egyik kiváló tagja, a nagy Keszav Szófer unokája, azt hiszem, kellőképpen alátámasztottam, hogy valóban predesztinálva van a pozsonyi nyilvános rabbiiskola, a nagymultu jesiva átvételére és vezetésére.

Egyébként a debreceni orthodox hitközség ezen évben nagy áldozattal egy gyönyörű Beszhamidros épületet emelt, ahol a jesiva megfelelő és méltó elhelyezést találhatja.

Szentül hisszük, hogy Debrecenben ezen nélkülözhetetlen országos intézmény felvirágzásnak fog indulni, dicsőséget és fényt hoz majd orthodoxiánkra és az egész egyetemes zsidóságra.

Blasz Ede (Debrecen).

Az orthodoxia Képviselete

(Levél a szerkesztőhöz)

Nagy szeretettel lapozgatom a Zsidó Ujság számait, még a régieket is, mert olyan fontosnak tartom egy orthodox zsidó ujság kiépítését. *Mikor fogja ezt már Magyarországon minden orthodox ember belátni?* — Amikor a minap a Zsidó Ujság 3. számát néztem, fennakadt figyelmem „az orthodoxia hivatalos képviselete” című cikkben. Ebből megtudtuk, kik is a központi bizottság s kik az országos képviselőség tagjai. És kutatni kezdtem emlékezetemben, hogy mikor is jött össze utoljára a központi bizottság. Ha nem tévedek **חמשה עשר** napján! *Tehát tizenöt hónap óta nem történt semmi az orthodox közéletben, ami a központi bizottság képviseletét szükségessé és célrányossá tette volna?* S a központi bizottság tagjai nem ambicionálják az orthodox országos ügyekbe való felvilágosítást? Legyen a hallgatásnak bármilyen oka, elég volt már belőle, **למה לא נשאל** — mondja az orthodox közvélemény. B. S.

A levélíró megnyugtatóra közöljük, hogy a központi bizottság a napokban összejön és előkészíti az országos ülés. Szerk.

Felekezetünk főrendiházi képviseletének kérdése

Az Országos Izraelita Irodának elnökét hétfőn 23-án temették. Eppen aznap, a mikor a neológia recepciós ünnepségek során azt a határozatot hozta, hogy a zsidó felekezet két főrendiházi tagot választás útján jelölhessen ki.

E két tény egybeállításának belső összefüggése van. Az egész recepciós ünnepnek háttere a numerus klauzuson kívül a **főrendiházi képviselet**, a mely a neológia körében tulajdonképpen Eris almári lett a pesti izraelita hitközség és a neolog országos iroda között. Arról van most szó két év óta, a mióta a főrendiház reformjának eszméje felmerült, ki legyen a főrendiházi tag: a pesti hitközség elnöke-e vagy az országos (neológ) iroda elnöke.

A dolog még bonyolódott, a mikor megjelent a porondon a neológ ORE (országos rabbi egyesület) és elnöke, dr. **Hevesi** nagyon kardoskodott a **választás** útján történő képviselet formájához, azaz: dr. Hevesi is az aspiránsok közé lépett.

A mikor a pesti hitközség vagy három év előtt zavarban volt, hogy három rabbija közül melyik legyen a főrabbi, a kérdést rendkívül szerencsésen úgy oldották meg, hogy mind a három legyen. **Ezt** a módszert ajánlották egyes neológ vezérelő politikusok a főrendiházi tagság

ügyében. Egyszerűen két főrendiházi tagot válasszon a neológia: a hitközségi elnököt és a főrabbiját. A dolog egyszerű. Ugy oldották volna meg a kérdést, mint az egykori chosid-versengést arról, melyik rebbe „**chad b'doro**” (egyetlen a maga nemzedékében) a belzi-e avagy a rimanovi Egy am-hoórec a góde alapján eldöntötte, hogy **mind a kettő**, mert a gódeban is szó van két egyetlenről: **chad gadjo: chad gadjo**. Mivel azonban a szédert ez alkalommal a kormány adja, meg kell elégedni egy jelölttel is. Es azóta a neológia nem tudja s a közvélemény sem tudja: vajjon az elnök buzgólkodik a főrabbi főrendiházi tagságáért, avagy a főrabbi az elnök megválasztásáért.

A dolog nyomatékossá tételére a pestiek megpróbálták egy új szervezet létesítését. Összehívták a neológ hitközségeket s körülbelül a mostani recepciós ünnepségek keretei s módjai között megalakították a **hitközségek szövetségét**, a melynek elnökévé a hitközségi elnököt választották meg. Így tehát kibontakozott az országos irodával szemben létesített konkurrens vállalat, a melynek célja volt bebizonyítani a kormányt, hogy az országos iroda már nem életképes szervezet.

Az elhunyt Mezei Mór az orszá-

gos iroda elnöke, a főrendiházi képviselet kérdésének felvetődésénél már 88 éves aggastyán volt. Naiv lelkek kérdezhetnék: hol maradt az aggoknak kijáró tisztelet, hogyan volt szívük frontot csinálni a veterán felekezeti bajnok ellen? Be kell azonban vallani, hogy tiszteletlenség nem történt. Mezei okos volt, tehát engedett. Az országos iroda-ellenes gyűléseken megjelent az öreg Mezei s üdvözlötte magát mint „bölcs Nesztor”. Sőt nesztori létéhez mért stílusossággal homéri kacajjal volt telve — bizonyára — egész belső lelkiülete. Ő egyszerűen nem akarta észrevenni az ellene irányított frontcsinálást. Bizonyára úgy gondolta a tapasztalatokkal átszűrűt fölényességében, hogy ő már rég a halálé lesz, a mikor a főrendiházi javaslat még nem megy át az életbe. A frondörök ugyan várhattak volna még halálára, de viszont azt hitték, hogy az aggastyán esetleg még soká, esetleg „bis hundert und zwanzig” élhet.

Viszont azt is tudta mindenki, hogy nem is Mezei Mórról van szó, a ki az irodának csupán névleges elnöke már évek óta. Nem az i-t gondolták, Mezeit, hanem az ipszilont, Mezeyt. A főrendiházi kampány tulajdonképpen **Mezey** Ferenc, az iroda alelnöke ellen irányul. Egyideig bizonytalan volt Mezey Ferenc helyzete a neológiában. A községkerületi elnökök legutóbbi összejövetele alkalmából azonban

Chanuka

Gyönyörű ünnepre készül a hithű zsidóság. A hős Makkabeusok által a zsarnok Antiochus Epiphanes ellen vívott heorikus szabadságharc és a szent Templom újra felszentelésének magasztos ünnepére. Lázasabban, lelkesebben dobog minden jó zsidó szíve, mikor ama nagy korszakra visszagondol és ahogy a peszáchi szabadságünnepre vonatkozólag írva van: „vechol hamarbe leszapér bijciasz micarajim haré ze mesüboch” a Chanukára is mondhatjuk, hogy dicséretes dolog, ha erről mennél többet beszélünk akár kicsinyeknek, akár nagyoknak.

Peszách és Chanuka! Mindkettő szabadságünnepe a zsidóságnak és ha párhuzamot vonunk a két ünnep között, mélyebb kutatás nélkül is látjuk a nagy különbséget a kettő között. Hogy Peszáchkor a sanyargatott, rab-szolgásgámba sanyúlódó zsidó nép visszanyerte szabadságát, ez egyedül és kizárólag I-ten műve volt, a Makkabeusok szabadságharcát azonban

— igaz, hogy I-ten hathatós segítségével — emberek indították meg és küzdötték végig. Emberek, Izrael történetének hős nagyjai és mert, mint a magyar költő is mondja: „csak törpe nép felejtethet ős nagyságot”, ezért kötelességünk, hogy nem csak vallásilag álljunk meg a Chanuka ünnepét, de azzal is, hogy azokról a dicső ősokról a gyertyagyújtás szertartásán kívül is mennél nagyobb részletességgel megemlékezzünk. V'chol hamarbe leszapér bimilechomo sel Chasmonaj tivonov, haré ze m'süboch.

Amennyire korlátolt terünk engedé, az alábbiakban adjuk a Chanuka ünnep részletes történetét. Fenséges história, Izrael történetének egyik legragyogóbb, legsugárzóbb lapja.

Az Antiochus Epiphanes előtt való korszak.

A Selenkos király uralma alatt élő judáai zsidóság helyzete nem volt irigylésre méltó. Nemcsak, hogy idegen járom alatt nyögött, nemcsak, hogy sanyargatta, kiszípolozta, a porig megalázta az államalkotó nem-

zet, a görög, de gyűlölték a zsidókat a filiszteusok és az idumausok, sőt saját hitsorsaik, a tőlük északra lakó szamaritanusok is.

A szamaritanusok példája, akik már korábban is elgörögösödtek és éppen ezért tűrhető viszonyok közt éltek, valósággal cuticiálólóg hatott Judáa zsidóságának kevésbé gerinces, de sajnos igen nagy részére. A judáai zsidók is hellenizálódni kezdtek, görög neveket és szokásokat vettek fel görög módra öltözködtek, csak görögül beszéltek és a fiataliságot görög mintára nevelték. A Tórát a sutba dobták, helyett reggeltől estig csak gimnasztikával foglalkoztak; tanultak birkózni, fegyvert forgatni, diszkoszot dobni, lándzsát hajítani, gerelyt vetni, versenyt futni, szóval: a testnevelésre vetették magukat, minden egyebet mellőztek és lenéztek. És ha már ez maga is végtelenül fájdalmasan hatott a hithű zsidóságra, ezen felül még vérlázítóan megbotránkoztató volt, hogy ezek a zsidó fiúk a nagy nyilvánosság előtt is - görögmintára - teljesen meztelenül végezték gyakorlataikat.

ügyvezető elnöknek választották. Különösen Szeged, Buda, Újpest — tehát három nagy neológ hitközség — tartott ki mellette.

* * *

Mindezt az orthodox közönség fölvilágosítására mondtuk. Neológok is tanulhatnak belőle, mert ilyen világos és őszinte helyzetképet még nem kaptak az ő sajtójukban, érthető okokból.

Az orthodoxiát tehát a kérdés anynyira érinti, a mennyire ez az ő szervezeti tangálja. Mi nekünk az állammal való viszonyunkban van törvényes szervezetünk, a melyhez kiprobáltasága miatt ragaszkodunk. A főrendiházi képviselést nálunk természetesen az iroda elnökének joga és tiszteje. Nekünk nincs szükségünk a főrend választására.

Kit választanak a neológok Mezei Mór utódjává? Ha dr. Mezey Ferenc következik, meg fog-e egyezni a pesti hitközségi elnökkel a főrendi képviselést ügyében? Ha pedig nem egyeznek meg, választás lesz-e?

E kérdésekre a jövő adja meg a feleletet. Egyszer minden öntudatos orthodoxnak, sőt minden jó érzésű zsidónak csak egy felfogása lehet a kérdésről. Es ez a felfogás a mai politikai s egyéb viszonyokból indul ki. A mai körülmények között óvakodni kell a zsidó törvényes szervezetek tekintélyének alácsúszásától és esetleges alapjaiban való megrendítésétől. **Ha a zsidók maguk kezdik, a kormányhatalom más vonalon is foly-**

Különösen a gazdag és előkelő zsidók hódoltak a hellenizálódás ördögének, sőt volt közöttük egy főpap fia is, Jesus, aki magát görögösen Jasounak nevezte.

A hellenizálódó zsidók megbotránkozható viselkedése persze hatalmas reakciót szült a hihiú zsidóság kebelében és ez a visszahatás annál nagyobb volt, mert a hellenizálódók itt nem álltak meg, hanem vakmerően és szentségtörő módon még tovább mentek. Detronizálni akarták a Tórát, elavultnak jelentettek ki mindent, ami az ősi törvényekben foglaltatik, az évezredek által megszentelt hagyományt felrugták és az volt a céljuk, hogy teljesen beleolvadjanak a görögségbe. Azt a védőfalat is, melyet Ezra és Nechemia a zsidóság körüj emelt, ők durva kézzel lerombolták.

A fent említett reakció mindenekelőtt is abban nyilvánult, hogy a hihiú zsidók egyletbe tömörültek. Megalapították a „Jámborok egyesületét“ és azokat, akik ebbe az egyletbe tartoztak, Chasszidimnek nevezték.

(Folyt. köv.)

tatni fogja. Hogy mit fognak a neológok csinálni, az az ő dolguk. Mi szigorúan a törvény alapján állunk és az orthodox szervezet sértetlenségéért mindenkoron sikra szállunk.

A neológ hitközség ünnepei

A recepció 30 éves fordulójára, valamint a hitközség 125 éves megszervezésére a pesti izr. hitközség nagygyűlést hívott össze. Rendkívül sokan jelentek meg vidékről.

Az ünnepek nagy része vasárnap folyt le a Vigadóban tartott díszközgyűlésen, amelyen a kormány nevében megjelent Klebelsberg Kuno gróf kultuszminiszter, a főváros részéről Ripka Ferenc főpolgármester, továbbá a régi Magyarországnak még élő kiválóságai: Wlassics Gyula báró, Berzevicsy Albert volt közoktatási miniszterek és Rákosi Jenő jelentek meg. Léderer Sándor hitközségi elnök bevezető szavai után Vázsonyi Vilmos mondott nagy beszédet.

— Az általános emberiség és a nemzeti ügy diadalával — ugymond — győzni fog a mi ügyünk is. Nekünk a magyarságtól s a magyar hazától elválasztható ügyeink nincsenek. Mi elsősorban és mindenekelőtt magyaroknak valljuk magunkat, mi nem magyar zsidók, hanem zsidó magyarok vagyunk. Ha vannak sebeink, nem panaszkodunk és nem kérjük a külföld segítségét. Ezen az ünnepünkön leborolunk nagyjaink, halhatatlanjaink sírjára és idézzük lelküket. Kossuth, Deák, Eötvös József, Szemere Bertalan, Petöfi és Jókai lelkét.

Hosszu percekre át tartó taps követte szavait, majd Klebelsberg Kuno gróf a kormány nevében a következőket mondta: — Bethlen István gróf miniszterelnök és a magyar királyi kormány üdvözlését ho-

zom a Pesti Izraelita Hitközségnek 125 éves jubileuma alkalmából. Üdvözlöm ezt a hitközséget, amely oly sok kiváló magyar emberrel ajándékozta meg hazánkat. A haza és a vallásosság egyesítésen bennünket.

A beszéd után Ripka Ferenc főpolgármester üdvözlötte a hitközséget a főváros nevében.

A főpolgármester után szót emelt dr. Fischer Gyula főrabbi, szólván a zsidó hitközség feladatairól.

Dr. Hevesi Simon beszéde után dr. Ornstein a bécsi hitközségi tagok egyrésze és dr. Karaski a berlini hitközség nevében szóaltak.

Dr. Mezey Ferenc üdvözlő szónoklata után dr. Baracs Marcellné a nőegylet nevében és dr. Wallenstein köszöntötte a kongresszust.

Ezzel a díszközgyűlést véget ért és délután száznegyvenkét magyar hitközség képviselője gyűlt össze, hogy a numerus klausus ügyében állást foglaljon. Hevesi Simon főrabbi indítványára egyhangulag vita nélkül kimondotta Magyarország zsidósága, hogy magyarnak érzi magát, a numerus klausus ügyét idehaza akarja elintézni a magyar kormánnyal és a magyar törvényhozással.

Az indítvány előterjesztése után a főrendiházi reform ügyében foglaltak állást, azt kívánván, hogy a két zsidó főrendiházi tagot választás után demokratikus alapon jelölje ki magából a magyar zsidóság. Ezt az indítványt Vázsonyi Vilmos indokolta meg nagyszabású beszédben s a kongresszus el is fogadta.

Vasárnap délután az Izraelita Nőegyesületek Országos Egyesülete tartott kongresszust, hétfőn reggel pedig a zsidóság küldöttsége megkoszorúta Eötvös József báró szobrát. Délben a rákoskeresztúri temetőben Szabolcsi Miksa sírjánál tartottak ünnepséget.

A Konzervativizmus intézményes biztosítása

Reflexiók a Zsidó Ujság „Öszinte zsidó konzervativizmust“ című cikkéhez

Amíg az élet világi irányítói a modernizálás mellett kardoskodnak, addig a zsidó vallási életben mind többen prédikálják a konzervativizmus jelentőségét és szükségességét.

A zsidó vallásbeli konzervativizmus jogosultságát a történelem is igazolja. Mióta a zsidó vallásból megszületett az első megreformált vallás, amely igyekezett az anyavallás és szülőtte közötti különbségeket kiélesíteni, azóta minden vallásbeli reformáció közeledést jelentett a zsidó valláshoz. A vallás reformálóinak modernizálása mindig abból állt, hogy közeledett a zsidó valláshoz. Sőt a legújabb nagytörténet szerinte a világban az a vallás, amelynek hívei talán még buzgóbban tartják meg a szombatot mint — sajnos — maguk a zsidók. Az új (modern) vallások tehát már na-

gyon közel állanak a zsidósághoz. Ezek szerint a vallás terén való modernizálás egyenlő a zsidósághoz való visszafejlődéshez. Ezért megbocsáthatatlan bűn volna, ha mi zsidók — ép a modernizálódás jelzőszavával — elhagynók azon határokat, amelyek felé igyekszik a modern világnak *hitet kereső* emberisége.

Ám amíg a vallás terén való modernizálódás a zsidó konzervativizmus létjogosultságát igazolja, addig a konzervativizmust hirdető *ul-apostolok* ép a mi vallásunk reformálásában látják a modernizálást. És miként az őszinte reform zsidókkal való együttműködés ártalmas, annál rombolóbb hatású a nem — őszinte *modern konzervativizmus*. Mert mégis csak furcsa, hogy a modern szombatista szigorúan megtartja a

szombatot és a konzervativ (?) zsidó nem találja a szombat megtartását elég modernnek, de konzervativnak sem.

Am mégsem osztózom a Zsidó Ujság multikori vezércikk írójának nézetében, hogy „a konzervativ közönség jellege legelsősorban abból áll, hogy az egyén megtartja a vallástörvényeket.“ A sok egyén vallásossága még nem jelenti a közönség konzervativitását. A közönség megítélésénél mindig az egyén a mértékadó. Már láttam oly vallástalan egyénekből álló közönséget, ahol az intézmények ritualizálására nagyobb gondot fordítottak, mint sok, vallásos egyénekből álló hitközség. Am szerintem a közönség konzervativitása attól függ, hogy mily gonddal állít fel vagy kezel rituális intézményeket. Például van-e mikvejük? Vagyis szerintem ezt a közönséget nevezem *igazi konzervativnak, amelyik megadja a lehetőséget minden egyénnek, hogy vallását meggyőződése szerint gyakorolhassa.*

A misnabeli Rabbi Joszéf tanítá: „bármily nagy vagyonért sem lakom csak oly helyen, ahol a Tóra jelen van.“ A Tóra jelenléte ám — szerintem — nem kizárólag a Tóra tanulókát jelenti. De sokkal inkább a Tóra által előírt intézmények létezését. A Talmud szerint vallásos zsidónak nem szabad oly helyen lakni, ahol például mikve vagy talmud-tóra iskola nincsen.

Am nem nevezhetem konzervativ közönségnek azt sem, ahol a vallásos elemek kielégítésére létesített rituális intézmények mellett alkalmaznak oly *rabbikat, akik maguk sem respektálják a Tóra törvényeit, amelyek a Sulchan Aruchhannak vannak lefejtelve.* De nem is ismerik azokat.

Konzervativ — szerintem — az a közönség, amelynek összes intézményi megfelelnek a vallástörvények előírásának. Amelynek minden törekvése a vallásosság fejlesztése olyképpen, hogy gondoskodik megfelelő intézmények felállításáról. Mivel a konzervativizmusnak ez az igazi jelentősége, ezért az orthodoxiának felügyeletet kellene gyakoroltatni hogy legalább az orthodox hitközségekre lehessen bátran mondani,

hogy azok tényleg konzervativok Országos segélyt kell nyújtani azon hitközségeknél — és ilyet sokat ismernek — ahol *félbemaradt mikvek állanak*, mert nem képesek azt saját erejükből befizetni. *Talmud-tóra tanítót kell odaállítani oly közönségekbe, ahol a tulterheltes gondjaitól megijedve hozzá sem fognak a Talmud-tóra intézmény felállításához. És hogy mily eredményre számíthatunk: reá mutatok a „Budapesti Kerületközi Talmud-Török“ működésére. Aminek kötelessége lesz — nem pénzt küldeni az illető közönségekbe, de — tanítót odaállítani. Központi vezetést mellet sok Talmud-tóra iskola nyílhatik meg. Ezek fogják eredményezni az őszinte és igazi zsidó konzervativizmust.*

Grosz Manó, sarkadi főrabbi.

Palesztinai humor

Mint mindenütt a földgömbön, Palesztinában is van humor, amit az alábbi két kacagató történetke is bizonyít. Egyik olvasónk közölte velünk, aki viszont egy, most Palesztinából érkezett vendégétől hallotta. Az első apróság báró Rothschild Ödönről szól, aki tudvalevőleg Palesztina újjáépítése céljaira óriási összegeket áldozott. — Mikor Rothschild báró Tel-Aviv városát meglátogatta, egy fehér ruhás kis lány, aki valamely közélső gyűjtőtől, oda lépett Rothschild elé és előtte is megvárta perselyét, jelezve ezzel, hogy „tessék adakozni.“ Rothschild a zsebébe nyúlt, de bár, mint tréfásan mondani szokták, könyökig vájkált egymásután minden zsebében, nem találta egyetlen fillért sem. Szóval: „otthon felejtette pénztárcáját.“ Kiséretében volt Tel-Aviv főpolgármestere, tehát ettől kért kölcsön néhány silinget, hogy a leánya perselyébe csuszassza. — Most már tudom, báró úr, — mondta erre nevetve a főpolgármester — miért gazdag ember ön?

Azért, mert aki nem hord pénzt magánál, nem is adhat ki pénzt, tehát megtakaríthatja egész jövedelmét. A másik történetke még sokkal kacagatóbb. Egy német atyafi mindenáron Palesztinába akart menni, de mert vagyontalan volt s így félt, hogy nem engedik meg neki a letelepedést, ravasz cselet eszelt ki. Otthon utlevelet váltott és vizumot kért Transbaikába, via Palesztina és Sziria. Ezzel az utlevéllel és vizummal azután partra szállhatott Palesztinában, ahol azután meg is maradt, persze úgy, hogy nem jelentette be tartózkodási helyét. A palesztinai bevándorlási hivatal neszét vette a dolognak és ironikus hangú átiratot intézett a cionista végrehajtó-bizottsághoz, kérdezve, vajjon az a bizonyos X. Y. úr már tovább utazott-e Transbaikába? A végrehajtó-bizottság erre azt felelte, hogy a kívánt felvilágosítást nem adhatja meg, mert a cionista bizottságnak nincsen Transbaikában — Palesztina-hivatala.

— No, jössz te még az én uccámba — gondolta magában a bevándorlási hivatal és nem is kellett sokáig várakoznia. A cionista végrehajtó-bizottság néhány vizumot kért Dél-arabbiába, Adenbe. A hivatalnok persze angol nyelven diktálta a megkeresést a gépiró kisasszonynak és mert Aden-t angolul így ejtik ki: Aden, a gépiró-kisasszony így kopogtatta le a város nevét: Eden. Ami viszont angolul a paradicsomot jelenti. No, ez aztán kapóra jött a bevándorlási hivatalnak. Visszaírt a cionista-végrehajtó-bizottságnak, hogy kérsét nem tejesítheti, mert a paradicsomban (at Eden) nincs Nagybritániának konzulja. De szívesen adunk vizumot Hull-be (Höll), amit némi szarkazmussal pokolnak is lehet érteni.

(A györi *יהודי ישיבות* és a budapesti jesivákat támogató bizottság, vasárnap, f. hó 22-én Budapesten közös gyűlést tartott. A gyűlés tárgya a közös munka-program összeállítása és a magyar jesivák részére kiutalandó havisegély megállapítása volt. Minden pontra nézve sikerült meg egyezést találni. A gyűlés lefolyásáról és a „Tomeche Jesivos“ működéséről a legközelebb bővebben tudósítunk.)

✻ **Prima porosz szenet** ✻ szállít nyílt tételekben, 1 mázsától feljebb, ősmozott zsakokban a legolcsóbb napi ártan FREUND ABRAHÁM, V. Sas-utca 13. Telefon 221-26. Szombat és ünneppnap zárva. Szállítók továbbá aprított száraz tüzfát. Telefonon feladott rendelések 24 órában belül elkészítettek.

A cseh-szlovák választások

Zsidó szavazatok, cseh mandátumok — Guruló szokolok és élő halottak — Mi legyen a zsidókkal?

Huszonkilenc lista küzdött a cseh-szlovák választás alkalmából. A zsidó lista a 15. volt. Erre a listára közel 100,000 szavazatot jutott. Az autonóm gazdasági párt összesen 36,000 szavazatot kapott, a lengyel párt 10,000 szavazatot. Mégis ez utóbbi kettő kapott mandátumot, a zsidó párt pedig nem. Ennek oka, hogy csak olyan párt juthat mandátumhoz, amelynek egy választási kerületben huszazernél több szavazatja van. A cseh-szlovák állam területén élő zsidók voksainak értékét ezért a ruszinszkói választási kerület dönti el. Ott egyideig egységes frontról beszélték, de az utolsó időben a zsidó párttal szemben kialakult az orthodox gazdasági párt, amely a hunfalvi főrabbit tette meg hitvezetőnek. Mivel az ungvári (ruszinszkói) kerületben az orthodox listára 12 ezer, a zsidópártra 20 ezer szavazatot jutott és a mandátumhoz 27,173 szavazatot szükséges — elveszett a mandátum de elveszett az egész állam területén leadott 70 ezer szavazatot is. De a cseh pártok megkapják a 4—5 zsidó mandátumot. S a kormányának alig van nagyobb többsége!

Ehez az eredményhez az agudista „Jüdische Presse“ általános elmélekedést fűz, hogy az orthodox zsidóság nem akar nemzetiségi politikát és ilyen szempontból a zsidó gazdasági párt megerősödve kerül ki a választásból, ki fogja építeni szervezeteit s biztos lehet mindenkinek rokonszenvében, mert hisz csak azt akarja, amit minden kultürember: a köznek jólétét.

E nyugodt elmefuttatással szemben a prágai *Selbstwehr* nem talál vigaszt a 80 ezer szavazatban, amely a zsidó pártra esett, hanem telve van elkeseredéssel és megbotrányozással. Elsősorban politikai szempontból nézi a dolgokat. Megállapítja a cseh-szlovák választási rendszer igazságtalanságát. Ezzel magyarázza a kommunista szervezetek óriási megnövekedését. Köztudomás szerint a cseh-szlovák kommunista szervezetek nem is kommu-

nisták, hanem elégedetlen csoportok szervezetei, amely csoportok a nagy pártok miatt nem juthatnak szóhoz.

Elszomorító az, amely mit dr. Singer Ludwig prágai városi tanácsos ír meg. Szerinte Svehla miniszterelnök kijelentette, hogy nem akar zsidó képviselőt a prágai nemzetgyűlésen. Erre Kubát belügyminiszteri osztályfőnök előbb 160,000 cseh koronát, majd egy másik hivatalnok 100,000 cseh koronát adott a zsidó lista letörésére. Dr. Singer meg is nevezi azokat a rabbikat, kik a kormány utasítására jártak el. Felszólítja a külföldi zsidó szervezeteket, hogy lássák be, milyen hamis beállítás a cseh-szlovák állam demokratikus és liberális voltáról beszélni. — A cikknek bizonyára sajtóper lesz a vége.

Hogy a választás milyen izgalmak között folyt le, mutatja két eset. A *Wiener Morgenzeitung* jelentése szerint egy cionista zsidót az agudisták megölték. Az orthodox párt vezetőjének Horovitz főrabbinak pedig táviratot küldtek, hogy fia Kassán hirtelen meghalt. Mindkét hír, szerencsére trükknek bizonyult. A halottak élnek.

Munkács zsidó polgármestere, dr. Spiegel egy Beneshez intézett táviratában megvádolja a közigazgatási hatóságokat, hogy terrorizálják a zsidópárt szavazót.

Általános zsidó szempontból most már csak azt óhajtható, hogy a szociális nyomort és politikai elnyomást, amelyek a ruszinszkói zsidó tömegek életét annyira megnehezítik, a kormány saját jószántából enyhítse, ha nem is lesznek olyan képviselők a parlamentben, a kik a zsidóság nevében, a kérdést állandóan napirenden tartanák.

Presztizs-kérdés a magyar orthodoxiára

a
„Zsidó Ujság“
megerősítése!

Mezei Mór

1836 I. 17 — 1925 XI. 20

Széles körben kellett őszinte részvételt Mezei Mórnak a kiünnögésnek, volt országgyűlési képviselőnek a neológ országos iroda elnökének elhunytá.

Született Sátorajka-Ujhelyen s tanulmányait részben ott, részben Budapesten végezte. Mikor 1860-ban az alkotmányosság hajnala derengett, ő is azok között volt, akik a megalkuvás terébe nem akartak lépni s elvégezvén a jogot a budapesti egyetemen: nem akarta letenni az ügyvédi vizsgát az alkotmányellenes kormány alatt. Tevékeny részt vett azonban a zsidóság mozgalmában, s az Ország. Izr. Magyar Egyesület megalapításában az elsők között volt. Buzgón indította meg akkor a közdelmet a zsidók egyenjogúsága érdekében. Nemsokára átvette az *Israellia Közlöny* szerkesztését, amelyet oly lelkes, hazafias szellemben vezetett, hogy haditörvényszék elé állították, amely el is ítélte s Mezei Mór csak azzal kerülhetett ki büntetését, hogy Erzsébet királyné nagy letegyéséből való szerencsés felgyógyulása alkalmából a király általános amnesztiát adott.

1864-ben, négy évi vonakodás után, végre is a királyhoz fordult engedélyért, hogy az ügyvédi vizsgát letegyesse, ami akkor a zsidóknak még nem volt szabad. Megnyitotta ügyvédi irodáját, amely csakhamar fölviragzott s egyik legkeresettebb ügyvédi iroda lett a fővárosban, különösen kereskedelmi ügyekben. Mtkor napirendre került a zsidó emancipáció ügye, az agitációnak Mezei Mór volt egyik vezére. Az az emancipáció törvénybeiktatása után báró *Eötvös József* egybehívta a zsidó-kongresszust, amelyben Mezei Mór vitte a legelső szerepet a neológ párt élén. Mint a kongresszus jegyzője, készítette az alapszabály-tervezetet is.

Pariamenti működése szorgalmas és érdemes volt. A Lipótváros adott neki mandátumot 1892-ben, amikor *Wahrman Mór*, röviddel megválasztása után, elhunyt. 1901-ben *Sándor Pál*tal szemben elvesztette a lipótvárosi mandátumot.

1904-ben megválasztották az Országos Iroda elnökének. E minőségében az orthodoxiával szemben egész korrektt álláspontot foglalt el. A rendkívül okos ember a felekezeti politikai tekintetben kissé naiv volt, mert különben nem csatlakozott volna oly odaadással az 1912-ben megindított s dr. *Klein Adolf* szabadkai elnök által irányított unifikációs mozgalomhoz, amely eleve halvaszületett vállalkozás volt. Egyébként, mint a 60-as évek intellektuel retege egyáltalában nem törődött a zsidó vallásossággal. Családjában sem uralkodott zsidó szellem, még neológ szemüvegen nézve sem.

A Budapesti Ügyvédi Kamara disztereméből temették el hétfőn. A gyászszertartást az Operaház énekkara vezette be, majd *Abrahamsohn* főkántor énekelt gyászdalokat. Utána *Fischer Gyula* dr. mondott gyászbeszédet. „Mezei Mór a zsidóság küzdelmeiből gazdagon kivette részét és ha jellemrajzát egy szóval akarnánk megírni, akkor azt azzal írnanék meg, hogy: klasszikus volt. Mezei Mór klasszikus volt mint egyéniség, klasszikus volt mint ember.“ Ezután *Pap József* dr., az Ügyvédi Kamara elnöke búcsuztatta el. „Mezei Mór egész életén át küzdött a jogi reformokért, a jogszolgáltatás magas nyivjáért és egész egyénisége a nemes értelemben vett liberalizmust szolgálta. Deák Ferenc és Szilágyi Dezső nemes eszméiért harcolt. Mezei Mór nemcsak az ügyvédi kamara, hanem az egész magyar társadalom szírája.“ Ezu-

tán a koporsót levitték a gyászhintóra, majd két díszbe öltözött lovasrendőrrel az élen megindult a gyászmenet a dohányutcai zsinagóga elé. A templom teljesen kivilágította várta. A templom előtti kandeláberek égtek és fekete gyászfátyollal voltak bevonva. A koporsót leemelték a gyászkocsiról és egyszerű feketével bevont kateológ helyezték a templomudvar közepén fakraplomelőtli térségen. A feketével bevont templomajtóban helyezkedett el a volt hitközség vezetősége. Az első beszédet *Hevesi Simon* dr. tartotta. Ezután *Mezey Ferenc* dr. az Országos Izraelita Iroda nevében búcsuztatta, majd a koporsót visszahelyezték a minden dísz nélkül való halottaskocsira.

A Kerepesi-ut melletti temetőhöz délután két óra után érkezett a menet. Itt *Roth Sámuel* sátoraljai helyi főrabbi a város szülőjét búcsuztatta. A nyitott sírnál *Bakonyi Kálmán* curiai bíró szólt azok nevében, akik vele együtt észrevették a nyomort, a szegénységet és a szűkölködőn segítettek. A vallás- és közoktatási miniszter Mezei Mór halála felett *Mezey Ferenc* dr.-hoz, a neológ iroda elnökhelyetteséhez részvétáviratot intézett.

Tegyünk valamit tisztviselőinkért!

Az orthodox zsidóságnak nagyon sok fontos problémája vár sürgős megoldásra. Sajtó hiányában erről nem lehetett beszélni eddig. De most a „Zsidó Ujság“ feladata éppen az, hogy a zsidó közvéleményt hosszú letargiájából felrázza, figyelmét a közügyek iránt felhívja és állásfoglalásra bírja. Azt hiszem, hogy minden becsületes orthodox zsidónak kötelessége az orthodoxia problémáit tárgyvaló organumot hathatósan támogatni. Aki ezt nem teszi, az a szolidaritást megtagadók **מתי מערב** kategóriájába esik.

Ilyen égető kérdés a hitközségi tisztviselők aggkori és munkaképtelenség esetére való ellátás problémája

Habár a tisztviselők anyagi helyzete aktivitása idején sem mondható rózsásnak, de a munkaképtelenség réme elsötétíti életének egész láthatárát. Gondterhes arccal néz a tisztviselő az aggkor vagy **בְּרִישָׁה** a betegség folytán előálló munkaképtelenség elé.

A kishitközségek vagy falvak tisztviselőjüknék nyugdíjat nem biztosíthatnak és így a tisztviselők öreg napjaikra kegydíjra azaz: szomorú nélkülözésre vannak kárhóztatva. A hitközségek vezetőiben meg volna ugyan a humanus érzés, azonban a régi hivatalnok helyébe újat kell

venni és ez, nagy tételt jelent. az amugy is agyonterhelt hitközségi káltségvetésben.

Ezen kérdés rendezetlensége különösen a *metszőknél* súlyos következményeket rejt magában. Ha sajnóchet érzi a kor súlyát, tudja, hogy szent hivatását másnak kellene átadni. De mert jövője egyáltalában nincs anyagilag biztosítva, igyekszik hivatásának idősebb korban is megfelelni. És ez a zsidóság széles rétegeiben (legtöbbször indokolatlanul) bizalmatlanságot szül a kaszusz iránt, mert tudják, hogy a természet törvényeivel dacolni nem lehet. Habár a metszői kart távolról sem lehet kaszusz tekintetében váddal illetni, különösen midőn *rabbijaink* örökösnek a sechta felett, de éppen sok rabbinak lelkiismereti furdalása és nagy belső tusája van, a midőn egy-egy metsző esetében „Chalev letétel“hez kell ragaszkodnia. Ilyenkor a rabbi érzi, hogy egy érdemes tisztviselőt taszit önhibáján kívül a nyomorba.

Nem szabad tehát a rabbijainkat ily lelki vívódásoknak kitenni. A kérdésnek rendezésével oly helyzetbe kell őket hozni, hogy minden meliéktekitet nélkül örökdhessenek a sajnóchetnek vállástörvényes munkaképessége felett. E szociális probléma minél sürgősebben való megoldásával a munkásbiztosító pénztárak legyenek példaadók. El kellene határozni, hogy a hitközségek minden tisztviselőjük után biztosítási díjat fizessenek be havonként és az így befolyó díjakból a tisztviselők megélhetése némileg biztosítható lehetne indokolt munkaképteisége esetén. Természetesen itt nagyon sok részletkérdés vár még megoldásra. De foglalkoznunk kell a kérdéssel. Mert a milyen a helyzet most a zsidóság elitjének, az orthodoxia intézményei hordozóinak, a tisztviselőnek ellátása tekintetében, az ellenkezik a legnagyobb mértékben a Tóra és a zsidó tradíció humanizmusával.

Kornitzer Mózes (Szerencs.)

Az Aguda ankétje.

Miért nincs erős szervezet? — Hogyan kellene az iskolahálózatot kiépíteni? — Ki ossza a Joint-pénzeket?

Az Agudasz Jisroel orthodox világszervezet 1925. december 22-én Danzig városában nagygyűlést tart. Ebből az alkalomból a szervezet sajtóirodája a zsidó közélet neves férfiaihoz a következő kérdéseket intézi:

I. Az első kérdés vonatkozik a szervezésre és a sajtóra.

A kelet-európai zsidó tömegek az agudista ideálok alapján állanak. Ezt bizonyítják a lengyel hitközségi, a lettországi parlamenti választások és a Magyarországtól elvett területeken történt események. Hogy van tehát az, hogy ez a nagy dinamikai erő nem látszik meg a zsidó közéletben? Sőt meg lehet állapítani, hogy cionisták és asszimilánsok szószólói az agudista teóriáknak. A Szentföldre most híthü polgári elemek telepédnek le az Aguda propagandája folytán. De épugy mint a Rotschild-féle gyarmatokat cionista eredményeként tüntették fel, úgy van

az Aguda sikereivel. Az Agudának szüksége van szervezetre és sajtóra. Miért nincs neki sem elég erős szervezete, sem sajtója?

Mit kelljen tehát Danzigban elhatározni, hogy a zsidó tömegek többségének akarata mindenütt érvényesüljön?

II. A második kérdés tárgya a nevelésügy.

Agudizmus és cionizmus nem abban különbözik egymástól, vajjon fel kell-e építeni Palesztinát? Ebben egyek. De abban ellentétesek, vajjon a zsidóság a jövőjét Tórával vagy Tóra nélkül keresse, vajjon a Biblia népe olyan mint más nép, vagy pedig kiválasztott nemzet egy örökérvényű erkölcsi hivatással. A cionista iskolákban (pedig a palesztinai felépítésnek nem kellene összefüggésben lenni a cionista nevelésügyel) nem vallásos a szellem. Amerika hitthü zsidósága számtalan dollárt ad ki a palesztinai iskolákra, abban a felte-

vésben, hogy ezek az iskolák hagyományhű szellemben működnek.

Az Aguda Lengyelországban és Litvániában mintaszerű intézeteket állított fel. De ezeket ki kellene építeni. A palesztinai iskolaüggyel kapcsolatban 15 ezer gyermek neveléséről kellene gondoskodni. Az amerikai ifjúság zsidó szellemben való kiképzéséért az Aguda eddig egyáltalában semmit sem tett.

Milyen határozatok hozandók tehát a keleteurópai, palesztinai és amerikai iskolahálózatok kiépítésére valamint arra, hogy az Amerikából befolyó pénzek valóban hagyományhű célokra költessenek el.

Egy spanyol főnemesi család visszatérése a zsidó hitre

Feláldozták birtokaikat zsidó honvágyuknak.

Amit alább elfogunk mondani, olyan, mint egy fejezet valamely regényből, és tegyük hozzá, mint egy fejezet olyan regényből, melyben az író fantáziája, korlátokat nem ismerve, csapong a térben és az időben és hihetetlen dolgokat igyekszik az olvasóval mint megtörténeteket elhitetni. Holott, amit elfogunk mondani, szingig valóság; a véráztatta ríffterületen kezdődött és Spanyolország romantikus földjén folytatódott; napokon és heteken át írtak róla a spanyol lapok és foglalkozott ezzel az ügyvel nemcsak a spanyol katolikus egyház, de maga a király is.

Kubalis Gábriel spanyol főnemes a történet hőse. Most körülbelül 35 éves, tehát már megállapodott férfikorban lévő ember, az egyetemen bölcsészettelt hallgatott, elnyerte a doktori grádust és maga is művelte a tudományt, amennyiben több könyvet írt. Főnemes család sarja lévén fényes jövőt várt rá; azt írták a lapok, követnek volt kiszemelve egyik európai államba. És Kubalis Gábriel mindent ott hagyott, ragyogó jelenét, fényesnek ígérkező jövőjét, vagyonának legnagyobb részét is otthagya és áttért a zsidó hitre.

Marokkóban kezdődött a dolog, ahol Kubalis Gábriel mint spanyol tartalékos főhadnagy a rif-kabílok

III. A harmadik kérdés a Joint működésével függ össze.

A Joint Distribution Committee 7 milliót akar Keleteurópában (Oroszországot kivéve) segélyezésre szétosztani. Az első kampány (1920) alkalmából illetéktelen elemekbe került a pénz, akik pártidikturát hoztak be. Mivel a keleteurópai tömegek a vallási törvényhez ragaszkodnak, az agudista vezetők ismerik legjobban szükségleteiket. Nem járja, hogy a pénzosztást azok végezzék, akik nem képviselik a többséget. Mi történjék tehát, hogy ez a kérdés kedvező elintézésre találjon?

ellen küzdött. Valamelyik napon, mint egy különítmény teljhatalmu parancsnoka, éppen törvényt akart úlni egy benszült zsidó fölött, mikor egy aggastyán közeledett feléje pátriárka korát meghazudtoló fűrge lépésekkel.

— Állj! Mit akarsz? — kiáltott feléje Kubalis, mire az aggastyán, jelt adva, hogy semmi ellenséges szándéka, közelebb jött és azt mondta:

— Kérek ne bánts el ezt az ártatlan zsidót. Azért is mert ártatlan, azért is, mert te is zsidó vagy.

— En zsidó?! — csodálkozott Kubalis. — Soha semmiféle őszim nem volt zsidó.

— Tévedsz, — felelte az öreg. — Hallottam, hogy Kubalis a neved; nemde, így hinak, uram?

— Igen.

— Nos, a te őseid zsidók voltak Spanyolországban. Elődeid egy részét az akkori inkuizíció kitérésre kényszerítette, másik része pedig, csak-hogy hű maradhasson zsidó hitéhez, a vándorbotot vette a kezébe. Ez utóbbiak egyik leszármazottja vagyok én is és engem is Kubalisknak hívnak, ugymint téged.

Ettől a naptól fogva nagy nyugtalanság lett urrá Kubalis főhadnagy fölött és mikor röviddel azután Spanyolországba visszatért, nekifektült a

családi archívum attanyulmányozásának. Hetekig kutatott, végre minden kétséget kizárólag hiteles okmányokat talált arra vonatkozólag, hogy az öreg marokkói zsidó igazat mondott,

És mikor ezt megállapította, elhatározta, hogy visszatér a zsidó hitre és, ami még csodálatosabb, szülei nem elleneztek ezt a sorsdöntő lépését, de maguk is a zsidó hitre tökélték el magukat.

Óriási szenzáció hatásával volt, mikor a Kubalis család bejelentette kilépését a katolikus egyházból. Magas papi személyek kapicitáltak a familiát, hogy ezt ne tegye, maga Alfonz király is külön megbízott utján igyekezett a családot ettől a lépéstől visszatartani, de mind hiábavalónak bizonyult. A Kubalis család lemondott minden címéről, lemondott minden donacionális eredetű ingatlan vagyonáról is és elköltözött Spanyolországból, hogy akadálytalanul visszatérhessen ősei hitére, melytől annak idején csak a nyers erőszak fosztotta meg évszázadok előtt élt elődeit.

Támogassuk
az orthodox
sajtót!

ארט árut

ismét készít ez évben az ismert
kittinő minőségben, szigoruan
rituális előírás szerint

Schreiber Simon

egri főrabbi főtisztelendő ur felügyelete alatt a

FRANCK HENRIK

FIAI

cég

Levelezési cím:

Budapest, VI, Nagy Janos-utca 1

Telefon 129—19

Főpostafiók 216

Történelmünkől

Zsidó prozelyták a trónon

III.

Bulán-Dávid

A Kazár-zsidó birodalom

Több mint ötszáz esztendő múlt el azóta, hogy Adiabene zsidó uralkodóháza a történelem színhelyéről letűnt, hasonlóképen megszűnt történelmi tényező lenni a himjarita-zsidó birodalom is. Mindkét birodalom élete olyan volt, mint a felárgoló meteor élete; fényes volt, ragyogó volt, de csakhamar minden maradandó nyom nélkül eltűnt.

De ha kérdezzük, hogy ennek a két birodalomnak a tragikus sorsa ártalmára volt-e annak a hatalmas vonzerőnek, melyet a zsidó gondolat gyakorolt, határozottan nemmel lehet felelni. Azt a zászlót, mely Délarábiában gyászosan a porba hullt, kétszáz esztendővel később egy újabb prozelita-uralkodó vette a kezébe és ezuttal sokkal tartósabb sikerrel.

Bulán, a hatalmas Kazár-birodalom királya volt az, aki országában szövetséggyűjtést az igaz hitnek és 731-ben nemcsak ő maga és udvara, de birodalmának egész lakossága is a zsidó hitre tért át. A Kazár-birodalom neve attól az időtől fogva: Kazár-zsidó ország lett.

A kazárok, mint a finn-ugor népcsalád tagja, vérrokonságban voltak a bolgárokkal és a magyarokkal.

Némelyek „Kazároknak“ nevezik őket, amely szó eredetét Cassel, a héber „chaver“ szóból származtatja, ami társat, felebarátot jelent, Jerney pedig a „Kóvár“ nevű helységgel hozza kapcsolatba, mely még ma is meg van. Czörnig azt állítja, hogy Kabar, illetve chaver nem más, mint avar, Katona végül azt hiszi, hogy a chaver szó Attilának Chaba (azaz Csaba) nevű fiától származik.

A Kazár-birodalom a Kaspi-tó partján, a Volga torkolata körül terült el, körülbelül a mai Astrachán környékén. A Kazárok maguk „Etel“nek nevezték az általuk lakott földterületet, királyaikat pedig Kagánoknak hitták. A szomszédos perzsák annyira rettegették a kazárok hatal-

mat, hogy Chosru nevű királyuk erős védőfalat emeltetett országa határán, hogy lehetetlenné tegye a kazárok betöréseit. Csakhogy hiába. A kazár erőnek ez a védőfal nem volt akadály, megsemmisítettek Perzsia hatalmát, átkeltek a Kaukázuson, betörték Örményországba és elfoglalták Krim félszigetét, mely azután hosszú ideig Kazáriának nevezetett. Byzanc császárai is félték a kazároktól és szívesen fizettek nekik hűbéradót, csak-hogy távol tartsák őket Konstantinápolytól. Hűbéresei voltak a kazároknak a bolgárok és az oroszok is; ez utóbbiak a később Magyarországon is meghonosodott „fűstpénzt“ tartoztak fizetni, minden kémény után egy-egy acélszablyát, egy-egy darab finom szőrmet.

A kazárok életmódja egyszerű volt: sátrakban laktak, földművelést, vadászatot és halászatot űztek. Csak a királynak, a Kagánnak, volt kőből épített palotája a Volga mellett. Hatalma korlátlan hatalom volt, de ennek alapja nem a despotismus, hanem az a rajongó szeretet volt, mellyel alattvalói iránta viseltettek.

Mint szomszédjaik, a bolgárok és az oroszok, a kazárok is hálványim adók voltak, illetve imádhatták a napot és a tüzet, mint vérrokonai, a magyarok. De ismerték a keresztény és a mohamedánus vallás tételit is, mert görög és arabs kereskedők elég sűrűn fordultak meg a kazár birodalomban és leginkább ennek fővárosában, Balangárban.

De zsidók is telepedtek meg a kazárok közt, különösen olyan zsidók, akik Leo byzantinus császár üldözései elől elmenekültek. A kazárok szívesen fogadták be az üldözött zsidókat, akik csakhamar hitközségekbe tömörültek és mert szorgalmasak, igyekvők és ügyesek voltak, bizonyos befolyáshoz is jutottak. De ezt a befolyást nem a maguk anyagi előnyére gyümölcsöztették, hanem arra használták fel, hogy az Egyi-tenség eszméjét terjesszék a kazárok közt és velük a zsidó hit erkölcs-nemesítő mivoltát megősmertessék. És Bulán, a kazárok akkori királya, kinek udvaránál több zsidó orvos, tolmács, tanácsadó és kereskedő tartózkodott, csakhamar magáévá tette

az Egyi-tenség eszméjét és csatlakozott hozzá.

(Folyt. köv.)

Talmudi bölcs mondások, aforizmák.

Ha a kitént kard éri is már az ember nyakát, még mindig ne tegyen le az i-teni irgalomról. (Ber. 10)

Tudást szerzettél: miben van hiányod? tudásban szegény vagy: Mit szerzettél? (Peszikta 33)

A jótékonyáshoz vezető út a legjobb valamennyi út közt. (Szimchász nefes.)

Gondoskodj róla, hogy temetéseden vagy sírod fölött legyen mit mondani felőled. (Sábosz 153)

Vendég, aki gáncsoskodik, maga is gáncs alá kerül. (Erachin 16)

Jobb a száraz kenyér mellett a nyugodt élet, mint rabszolgája lenni a testi élvezeteknek. (Peszechim 114)

Titkodat ne bízd több emberre, legfeljebb egyre. (Jevumesz 63)

Már a bölcs ember is jól teszi, ha hallgat, hát még a tudatlan! (Toszefta Peszechim 8)

Ha találkozol adóssággal, kerüld ki, hogy ne szegyenkezzél előtted, amiért adóssod. (Bive mecieh 75. b.)

A rágalmozó három embert öl meg; saját magát, azután azt, akit megrágalmozott, végül azt, aki a rágalomnak hittet ad. (Eruvin 15)

REBENWURZL

SALAMON és IZIDOR

orth. כשר

szalámi és kolbászárugár

Budapest, VI, Laudon-utca 3

Ajánlják az országban elismert és legmegbízhatóbb gyártmányaikat a legolcsóbb napiárban

Pesten szétküldés naponta kétszer. Kívánatra árjegyzéket küldünk

Felvágott különlegességeket ünnepélyes alkalmakra tálakra díszítve a legszebb kivitelben szállítunk

Levél Olaszországból

— Saját tudósítónktól —

Bevándorlás és vallásosság — A zsidóbarát király — Hitközségi kongresszus — A sameszek politikai igazoltatása

Pádua, november

Nagy örömmel vettem kézhez a „Zsidó Ujságot”. Üdvözlöm, mint a magyar orthodoxia önértzetre eszmélésének, valamint céltudatosságának első megnyilatkozását.

Sajnálom, hogy a Zsidó Ujság nem politikai lap. Hogyan fogja az otthoni orthodox atyáinkiai figyelmét lekötöni komoly zsidó tárgyú cikkekkkel? Mit érdeklí a nem-orthodox felekezeti sajtón nevelt orthodoxainkat a zsidóság megerősödésnek, a külföldi zsidóság mindenféle eszmeáramlatainak az orthodoxia törekvéseinek kérdése, holott hozzá van szokva, hogy egy zsidó színésznőnek kijelentése arról, hogy ő még zsidó és papája a „sevrá“-nak tagja, hogy egy felekezeti demagóg vallomása magyar hazafiassága mellett, fontosabb esemény neki, mint a világ összes Tiferesz Bachurim egyesületeinek összes „szijum“jai, nálunk, ahol zsidó kérdés legfontosabbika az, mit mondott egy gyűlésen a miniszterium elnöke, mit törődnek majd az olvasók azzal, hogy mit mondott Hillél, Jochanan ben Zakaj és a színhedrium többi elnöke?

Azonban, kedves Szerkesztő Ur, *אדם נבון*, történeljék az Ön akarata szerint, én tudósítani fogom az olasz viszonyokról, bár nem hiszem, hogy érdekelné nagyon olvasóit.

Pedig minden önértzetes magyar zsidónak ajánlanám az olasz zsidók helyzetének megismerését. Mindkettő, az olasz és magyar zsidóság, teljesen *beleolvadt hazájuk kulturájába*.

Olaszország zsidósága azonban teljesen elveszett az egyetemes zsidóság számára, mert *keleteurópai bevándorlás nincs és kihalt a vallásos gyakorlat és a Tóra tanulása*. Csonka-Magyarországba sem lesz lehetséges ezentul a keleteurópai zsidó rezervoárból való bevándorlás és így a magyar orthodoxiának szem előtt kell tartani azt, hogy *teljesen elsorvad magyar nyelvű elszigeteltsége következtében, ha nem*

örökdiák féltékenyen vallásossága és jesivái felett.

Ami zsidó élet volt és van itt, azt bevándorolt tudósok mint dr. Chajes és Margulies indították meg. Az előbbi Bécsbe ment, az utóbbi elhunyt s azóta stagnál itt minden. Ami történik, az inkább reprezentatív külsőség, mint belső zsidó érték. Valamicske életet hozott a cionista mozgalom. Ottolenghi volt hadügyminiszter leikes cionista volt. Sőt az olasz király Herzl Tivadar terveit jóindulattal támogatta.

Abból az alkalomból, hogy Victor Emánuel olasz király most pár napig san-rossorei kastélyában tartózkodott, a pisai és livornói zsidó hitközségek küldöttsége színe elé járult, hogy üdvözölje. A király nagyon szívélyesen fogadta, élénken érdeklődött az olasz zsidóság viszonyai iránt, informáltatta magát az olasz földön működő zsidó papképző intézetek állapotáról és beszédközben megemlítvén, hogy 1895-ben Palesztinában járt, annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy a szentföld fejlődése azóta bizonyára bámulatra méltó dimenziókban haladt előre. Végül hangsúlyozta a király, hogy meg van győződve az olasz zsidóság törhetetlen hazafiságáról és kérte a küldöttséget közvetíténi királyi üdvözlését az egész olasz zsidóság részére is. S most irni akarok a belső életéről is.

A napokban zajlott le Rómában az olaszországi zsidó hitközségek ötödik kongresszusa, melyen negyven hitközség képviseltette magát. A kongresszus, melyen a római hitközség elnöke elnökölt, széles alapon tárgyalta az olasz zsidóság aktuális kérdéseit, különösen azt, mint lehetne a feltűnő és káros hatásában kiszámíthatatlan rabbi- és tanítóihiányon segíteni. Számos hitközség már évek óta rabbi és tanítók nélkül van. Élénk eszmecsere után határozatilag kötelezték az illető hitközségeket, hogy az üre-

sedésben lévő papi állásokat mennél rövidebb időn belül betöltsék és pedig, ha belföldön nem találhatnak alkalmas jelöltet, akkor külföldivel töltsék be a papi állásokat. Az iskolaügy tárgyalásánál Róma főrabijja, lovag Sacerdoti Angelo rámutatott arra a veszélyre, melynek a nem-zsidó iskolákat látogató gyermekek ki vannak téve, különösen amióta Mussolini a katolikus iskolákat favorizálja. A kongresszus erre elhatározta, hogy széleskörű felvilágosító akciót indít a zsidóság körében és arra ösztönzi, hogy *mennél több zsidó elemi iskolát építsen*. Végül felkérte a kongresszus a zsidó hitközségeket, hogy intenzívebb részt vegyenek Palesztina felépítésében és hogy a Palesztina-akciót anyagilag hathatósan támogassák.

Amint az Olaszországban másképp nem lehetséges, ebből az alkalomból képkiallítást, rendeztek Strick Hermann az ismert orthodox palesztinai festő képeiből. Az olasz lapok nem győzik dicsérni Einstein professornak és Nansennak, a híres utazónak portréit.

Hogy a fascizmus hatása milyen a zsidókra, arról legközelebb írok. Most csak annyit, hogy ahány hitközségi alkalmazott jön külföldről ide elhelyezkedni, félnek tőle. Félnék, hátha hazájában kommunista vagy szocialista volt. Szóval nehéz volt a Tóra igája s most nyögnek a terror igája alatt és igazoltatják a sameszeket.

Tedesco Eliezer

Előfizetési felhívás!

Azon t. olvasóinkat, akik lapunkra még nem fizettek elő, tisztelettel felkérjük, hogy az előfizetési összeget postafordultával beküldeni szíveskedjenek. Továbbá bátorodunk felkérni t. és hithű olvasóinkat, hogy a Zsidó Ujságot, mint a magyarországi orth. zsidóság *egyetlen organumát*, rokonai és ösmerősei körében terjeszteni méltóztassanak; *hisz ez által az igazi zsidó vallásosság védő bástyájának pilléreihez egy alapkövet raknak le.*

Lapunkat, amely kizárólag *לשובת הלב* érdekét szolgálja, minden vallásos családnak ajánlva vagyunk teljes tisztelettel

a Zsidó Ujság kiadóhivatala.

Egy neológ „Bész-hamidros“

— Levél a szerkesztőhöz —

Őszintén szólva bosszantott, orthodox létemre, hogy a Zsidó Ujság a pesti neológ hitközség valási reneszánszát, a melyről már két év óta minden héten olvasunk, annyira lebecsüli. Elhatároztam tehát, saját szememmel fogok meggyőződni a valóságról. Az alkalom megvolt, mert a recepció ünnepségek egyetlen zsidó pontjaként a „beth-hamidrás“ felavatója szerepelt. Elmentem tehát szombat délután a rombach-utcai templom udvarára.

Nem csalódtam, mert a bész hamidros megvan. Nem ugyan valami ujonnan épített hajléka a tanulásnak, hanem néhai Klein *sámesz* bácsi által alakított lakása a tanház. A bész hamidros berendezése azonban teljesen meglepő és megvalósítja azt a talmudi kijelentést: „én bész hamidros b'raj chidüs“ (nincs bész hamidros valami ujzszerűség nélkül.) A „chidüs“ az ujdonszerűség ebben a bészhamidrosban az, hogy — nincsenek benne könyvek. A szombati siurra — ugylátszik — mindenki saját magával hozza a széferjét. De a bész hamidros, a hogy most van, visszatükrözötti mégis R. Eliezer b. Horkinasz ama felkiáltását „kajszlé bész hamidros jajchichu“, a falak tanúságot tesznek arról, (ha már nincsenek könyvek), hogy ez bész hamidros.

De mivel nemcsak a falaknak van fülük, hanem nekem is, hallom, mint két konzervatív neológ diskurál.

— Hiszen már felavattuk egyszer tavaly télen, a mikor „vajero“-t olvasták, milyen szép beszédeket tartottak akkor, — mit akarnak megint?

— No hallja, minden színház szokott a jól sikerült darabjából reprint csinálni. A fő az, hogy a hal jó.

Odafigyeltem javában, a mikor az asztal felső részénél felhangzott egy nagyon kellemes hang. Üdvözölte a hitközségi elnököt, a szemináriumi rektor ő méltóságát és az idegenből jött „rebbeket“.

Az üdvözlésből kifejejtette a jelenlevő F. rombach uccai rabbít, mert a rabbiválasztásból kifolyólag — a mint azt szomszédomtól hallottam — egyszerűen haragszik a rabbira, egyszerűen nem beszélnek egymással, szóval: olyan idillikus állapotok, mint akáresak a bumeszli hitközségben. A szónok rendkívüli lelkesedéssel beszélt arról, hogy jesivát fognak létesíteni (!) mert csak a jesiva nevei a Tóra tudósait, mert oly jesiva kell a pesti községnek, a hol a tórát — s

a mikor ezeket mondotta melegen és szeretettel nézett a jelenlevő *szemináriumi igazgatóra* — nem a kritika szerint tanítják, hanem a hagyomány szellemében. A mint látjuk egészen konzervatív volt a beszéd, de azért mégis „előrehaladó“ a tóra tekintetében. Szónok ugyanis elfelejtette, hogy „Tajldajsz“ hetiszakas volt és „Vajécé“-ről szónokolt.

Felállt utána a rombach-utcai rabbi s legelőször idézte a talmudi mondást: „balgák azok az emberek, akik a Tóra előtt felállnak tisztelettel, de a Tóra letéteményesei, a tudósok iránt nem érzik magukat tiszteletre kötelezettnek.“ Hogy kit értett a balga alatt, azt könnyű kitalálni. Az általa mélyen tisztelt előtte szólót.

A rabbi elmondotta azután, hogy milyen nehéz volt a régi előjáróság idejében a kásresz ügyében tenni valamit, s hogy mennyit járt ő ez irányban már akkor is, amikor egyes

óriások még gyerekcipőben jártak. — A gyermekcipő természetesen az előbbi szónokra vonatkozott.

Felállott ezután a hitközségi elnök s bejelentette jesiva-alapítás szándékát. De mivel tapintatos ember léteire észrevette a szemináriumi rektor kinos helyzetét, meghajította zászlaját a szeminárium és növendékei előtt s elárulta, hogy az új jesiva arra fog szolgálni, hogy szemináriumi rabbik mellé vallásos melamedeket és metszőket képezzen ki.

Közben kiment a sabesz. Én is kimentem, de gazdagabb lettem tapasztalatokkal. Megtudtam, hogy lehetséges egy bész hamidros könyvek nélkül, lehetséges egy jesiva a szeminárium mellett azzal a különbséggel, hogy utóbbi rabbiképző, az előbbi hitközségi rab-képző.

Azt is megtudtam, hogy Önnek Szerkesztő ur, igaza van.

Gimel.

Erdélyiek Palesztinában

— A héber mint előkelő nyelv — Kincses Kolozsvár nagy becsülete — A hol a sajtó-nek gyöngyélete van — „Neves“ ebek —

Mióta Erdély román impérium alatt van, a földműveléssel foglalkozó erdélyi zsidók között a palesztinai kivándorlás élenk mérveket öltött. Igen sokan pénzre teszik el nem vihető vagyonukat és mennek turni a szent rögöt, megvalósítják a szent ígét *כי נבחרה* „kedvelik a te szolgálaid a köveit“ es rögeit szeretettel övezik, hogy ismét tejjel és mézzel folyó ország legyen. A Tabor (*הר תבור*) hegye mellett az Émek-ben (*עמק יזראאל*) van az erdélyi kolónia.

Hogyan élnek erdélyi testvéreink új hazájukban? E kérdésre igen kedves feleletet találunk egy tel-avivi író, Rachel *Feigenberg* leírásában, melyet a „Selbstwehr“ c. prágai lapban olvasunk. A leírás egynehány részletét közöljük.

Az Erdélyből bevándorolt egyszerű és vallásos falusi zsidók oly erősen ragaszkodnak zsidó hagyományaikhoz, mint a „buzgók“ (*קנאים*) a régi zsidó korban. Külsőleg ugyan majdnem olyanok mint az a parasztság, amelynek körében éltek annyi nemzedéken át. Egymás között magyarul beszélnek, az idegennel jiddistül, de jiddis beszédük magyar németes. Héberül imádkoznak, de nem igen értik a szavakat. Az asszonyok ren-

desen nem tudnak írni. Csak az iskolás gyermekek csacsognak héberül és az ifjuság szorgalmasan látogatja az esti kurzusokat, hogy héberül tanuljon. Az Émek-ben a héber nyelv az intelligenciának és fejlődésnek jele lett.

Az öreg emberek nagyon vigyáznak a régi jámbor „jiddiskeit“-ra. A Tabor melletti erdélyi kolónia az egész Émek-ben példája a vallásosságának és a kasrusznak az egész Émek-ben. Egy csoport már hajnalhasadáskor végzi imáját. Ezeknek kell a nehéz munkát végezniök a mezőkön s így nem érnek rá. Az öregebbek, akik otthon dolgoznak, napfelkelte után imádkoznak. A legutoljára maradt talliszba és tefillinbe burkolva — a sajtó, akit az erdélyiek Kolozsvárról hoztak magukkal.

Két tóratekercsük (*ספר תורה*) van. Az egyik széfert egy gazdag kolozsvári adta nekik ajándékkul Ros Hasono-ra. A második széfert magukkal hozták és ugyancsak Kolozsváron iratták. Ezért szeretik ezt a várost s azért vigyáznak a kolozsvári sajtó-re mint szemük fényére.

A metszőnek eredetileg az volt a szándéka, hogy a többiekkel együtt fog dolgozni az 50 dunamnyi földön,

amelyet neki a Keren Kajemesz adott. De az erdélyiek nem engedték. Azt mondják, hogy a földműves keze „nehéz” lesz, pedig a sajchetnek „könnyű” kezűnek kell lenni. A sajchetnek azonkívül folyton tanulni kell, különben elfelejti a sechita szabályait. Kényszerítették tehát, hogy hozassa ki két fiát Magyarországból, akik elvégzik majd a földművelői teendőket helyette. Ugy is lett. Két fia dolgozik, ő pedig tanul és vár egész héten át csütörtökre: talán vágat egyik vagy másik jámbor paraszt tyukot. Ha pedig elunja magát, hátat tett „könyű” kézzel sétál holdvilágos esteken s nézi az Émek elszört pásztorléteit. Csendesen lépdegél a Kolozsvárról hozott kaftánjában és talán attól fél, hogy hívei

még talán azt kívánják tőle, hogy késő éjjel is még a könyv mellett görnyesszen. Pedig az egyszerű, jámbor hívők már akkor régen alszanak széles fagyakban, melyeket otthonról hoztak magukkal. Deszkaszobácskáik festői parasztszönyegekkel vannak ékítve és egyszerű, jámbor asszonyaik, a kik magyarul beszélnek, a zsidó országban is fekete pruszlikot s piros gyöngyöket viselnek, akárcsak a parasztlak a Kárpátok mentén. Szídják a házörző ebeiket, a melyeket otthonról hoztak és a régi hazájuk román zsidógyűlöli nevét ruházták a kutyáikra. És az elnyomott oláh parasztság fájdalmas dalai felhangzanak Izrael völgyében.

Naptár

שנת ה'תרפ"ה י"ח כסליו

Sabosz bejövetele nov. 27-én Bpsten: 3 óra 50 perc
Sabosz kimenetele „ 28-án „ 4 „ 35 „

HIREK

(Személyi hír.) Felelős szerkesztőnk Groszberg Lipót ur állapotában a javulás örvendetes haladását mutat, úgy hogy a szanatórium orvosai néhány nap múlva a házi kezelésre való áttérést fogják megengedni, amikor a lap szerkesztésében némi rész is fog vehetni.

„Tiferesz Bachurim” egyesület szerencsen. A szerencsi vallásos ifjúság f. hó 17-én, Ros-Chódeskor fejezte be בטענה שמא תתעורר, melyet szépen sikerült מצידי követett. A vacsorán Pollák főrabbi az ifjúságnak a vallás terén való kötelességeiről mondott nagy beszédet. A vallásos ifjúság, a tanulás rendszerezésére „Tiferesz Bachurim” egyesületet alakított. Elnök lett Kornitzer Mózes, pénztáros Feuerstein Dezső, gondnok Kaisler Májer, jegyző Kornitzer Dezső, választmányi tagok: Stein Zoltán, Rubin Dávid, Grünstein Lajos és Ségelbaum Sándor.

(Arcepción meghívó visszautasítása.) A pesti izr. hitközség vasárnapi ünnepére meghívta a bécsi hitközséget is. Ennek képviselőtestülete azonban dr. Stricker főépítészeti tanácsos ajánlatára két szótöbbséggel visszautasította a meghívást. Okul azt hozták fel, hogy a pesti hitközség politikai okokból megerősítette a zsidó szolidaritást most is, amikor a Joint Foreign Committee oly önzetlenül fáradozik Genfben a numerus klauszus ügyben. — Az Israelitische Union (régü liberalis

szervezet) nevében azonban megjelent dr. Ornstein.

(A csehországi rabbik nesztora meghalt.) Abelesz Salamon karlsbadi főrabbi, a csehországi rabbik nesztora, a napokban 95 éves korában meghalt. Igen nagy tekintélynek örvendett, nemcsak azért, mert kiváló talmudtudós és kimagasló egyéniségű rabbi volt, hanem azért is, mert minden alkalommal lelkesen sikra szállt, mikor zsidó érdekekért harcolni kellett. A cseh köztársaság elnöke Masaryk, szoros kapcsolatban volt a főrabbi-val, akit mindig igen nagyra becsült. Megjegyzendő még, hogy az elhunyt rabbia konzervatívabekközé tartozott. תפ"ה.

(Kedvezőtlen időjárás Palesztinában.) A téli esős időszak az idén szokatlanul korán kezdődött Palesztinában, ami a mezőgazdaságnak éppenséggel nem kedvez. Galilaeában az esőzés hatalmas felhőszakadássá fajult el, mely tetemes árokot okozott. Tökretette az utakat és hidakat sodort el, miáltal a közlekedés egészen fennakadt. Emberéletben is kár esett és sok juhnyáj pusztult el. A kormány munkásosztagokat küldött ki a közlekedés helyreállítása céljából.

A Krim-tervről. A szovjet több ezer zsidó plidet le akar telepíteni a Krim félszigeten földmívelőkül. A szovjet eme lé-

pésének célja talányos. A multkor a „Zsidó Ujság” cikket is közölt róla ilyen címen: „a Krim félsziget talánya.” Mint a „New-York Times” tudósítója azt írja lapjának, hogy a szovjet a palesztinai gyarmatokat akarja ellensúlyozni mert az orosz kormány a palesztinai mnkkában az angol kormány michináció át látja mert Anglia hadi és politikai támpontot akar Palesztinában találni. — A hírlaptudósító egyébként azt hiszi, hogy mihelyt a kereskedelem kitérésai megjavulnak, a Krim-tervet el fogják ejteni.

Karrier. Dávid híres gyászdalában olvasuk „tanítani kell Izrael fiait nyíllovészetre.” Oroszországban — úgy látszik — megtanulták. Hogy Trotzkij szervezte, még a vörös hadsereget, az köztudomásu. Most meg egy másik katonai zseniről érkezik hír. Az összes ukrainai katonai kerületek főparancsnoka Janes Jakir leti, aki egyszerű munkás letére a szovjet legjobb katonai szaktekinélye.

(Zsidó postai alkalmazottak péntek délutánja Palesztinában.) A téli időszak beálltával a palesztinai rabbinátus azzal a kérelemmel fordult a posta- és távirdaigazgatóságához, hogy zsidó vallásu alkalmazottakat péntek délután idejekorán mentse fel a szolgálat alól, hogy a szombatra kellőképpen készülhessenek. Mint jelentik, az igazgatóság a legnagyobb előkezenységgel honorálta a rabbinátusnak erre irányuló kérését és intézkedett, hogy a zsidó alkalmazottak péntek délután mindeütt mentesíttessenek a szolgálat alól.

(Egy főhadnagy fogház-büntetése.) Egy bécsi szőrmekezeskedő beperelte Bauer főhadnagyot, hogy egy tolongásban azt mondta neki: „engedj helyet dísznó zsidó”. A főhadnagy a tárgyaláson nagyon agresszíven viselkedett. A törvényszék tiszthoz nem méltó viselkedéséért három napi, pénzben le nem róható, fogházra ítélte.

(Stein contra Spengler.) Spengler a híres filozófus könyvet írta a nyugateurópai kultúra összeomlásáról s rendkívül sötét színben látja az emberiség fejlődését. Ezzel szemben a zempléni megyei születésű Ludwig Stein egyetemi tanár íratot tett közzé, amelyben élénken cáfolja Spengler gondolatmenetét. Azt mondja többek között: „a gondolkodás a legfelsőbb lény gondolatához vezet. Ezt a legfelsőbb lényt okvetlenül hinnünk kell, mert a törvények és a célok piramisát okvetlenül egy legfelsőbb egységponthoz, egy legfelsőbb irányító princípiumra kell vonatkoztatnunk. Az Egy-tenben való hit a logika utolsó szava. A görög vallás pessimizmusával szemben ott áll a zsidóság világszág-vallása. Az egyik azt mondja: volt, a másik azt: lesz. Kell fejlődésnek lenni. A messiásnak el kell jönni, aki megszünteti a világ szenvedéseit. Ime ott végzi a filozófia ahol a zsidó felfogás kezd.”

(Az orosz zsidók telepítési akciójának kibővítése.) Mint Moszkvából jelentik, ott előkészültek foly-

nak, hogy az 1926-ik év folyamán további 10400 zsidó családot telepítsenek le Cherson, Odessa, Saaisk-Marjupol és Melitopol vidékén, akik ott kizárólag földmíveléssel foglalkozni. — Eddig úgy volt, hogy csak olyan zsidókat telepítettek, akik legalább 400 rubel saját készpénzzel bírtak, amit kötelesek voltak a nekik

juttatott földbirtokba beruházni; az új telepítési akció immár ettől is eltértek és egészen vagyontalan zsidó családokat is fog földhöz juttatni és letelepíteni, hogy az improduktív kis-kereskedelem helyett produktív földmíveléssel foglalkozzanak.

Orthodox leánynevelés

— Két leány hozzászólása —

Hogy a magyar zsidó orthodoxiában mennyi kérdés kerül megbeszélésre, azt egy jellemző apróság bizonyítja. Lapunk mult számában közöltünk egy cikket, amely részben érinti a leánynevelés fontos problémáját. A kérdésre igen sok hozzászólást kaptunk, leginkább nőktől. Az írásokból kiérzik az eddig némaságra kárhóztatott zsidó aggódás kifejezést kereső izgatottsága. Érdekes pszichológiai jelenség, amely mindennél ékebben bizonyítja az orthodox sajtó köpítésének fontosságát. A sok közül közülük két fiatal leánynak erkölcsi komolyságtól telített sorait.

I. Rendkívüli módon megörvendeztetett dr. Dohány József mulhethi cikke, amely a leánynevelés ügyét érintette. Azt olvastam ki belőle, hogy a leányokat is a Tóra ismeretével és a vallás erős szeretetével kell felgyevezetni az étellel és annak kísérteivel való harchoz.

A magasröptű cikk felveti a kérdést: vajjon vannak-e nekünk a leánynevelést szolgáló intézményeink és tanítóink. En válaszolhatok reá. Természetesen, hogy vannak, legalább itt Pesten vannak. Illetőleg lehetnének. Már két év előtt volt szó arról, hogy alakuljon egy orthodox továbbképző leánytanfolyam, amelynek vezetői úgy akartak cselekedni amint egykor Jákob ósatyánk „a kutról”, a tudás kutyárol le akarták gurítani az akadályozó „követ”, hogy a Tóra kutjából felüldítsék a tudásra szomjúhozó leányokat.

Minden elő volt készíve, mikor egyszerre se szó, se beszéd, elaludt az egész terv. „Szegény kicsiny férreg nem tudott megnöni.” Hogy mi történt, nem is tudtuk meg soha, mi tanulni akaró leányok.

II. Állítólag azt követelték, hogy csak nők adjanak elő a továbbképző tanfolyamon. Ez orthodox szempontból igen jogos kívánság, de talán átmenetileg megvalósítható volna a férfiak emancipációját s valamilyen módus rivendi-t találhattak volna.

Avagy talán azt hitték az illetékes körök, hogy a tanulás felesleges luxus az orthodox leányoknak. Hát nem észlelik a háboru által bekövetkezett erkölcsök lazulását? Hát nem tudják-e, hogy csak a Tóra ismerete és csak mélységes, vallásos zsidó meggyőződés volna képes bennünket ettől megvédeni? Mi tanulni akarunk. Klein Margit.

giasságával, léha felfogásával, az iskola a maga szempontjaival. A fővárosi orthodox leány vallásos felfogását a tapasztalatai és olvasmányai erősen ostromolják. A gazdasági helyzet pedig olyan, hogy a szülők egyáltalában nincsenek a leánykiházasításhoz szükséges anyagi helyzetben. A kenyérért kereső, vagy legalább kenyérkeresetre szorult leány valamint a régi vallásossága egyensúlyából kibillentett leány kérdése lépett az orthodox nőnevelés homlokterébe. Hogy a megélhetés utjára lépő leányok valóban az élet útját találják, azt az utat, amely, a „tökéletes hajlék” felé vezet... erről gondoskodniuk az illetékesek.

Avagy talán azt hitték az illetékes körök, hogy a tanulás felesleges luxus az orthodox leányoknak. Hát nem észlelik a háboru által bekövetkezett erkölcsök lazulását? Hát nem tudják-e, hogy csak a Tóra ismerete és csak mélységes, vallásos zsidó meggyőződés volna képes bennünket ettől megvédeni? Mi tanulni akarunk. Klein Margit.

III. Elénken színes hasonlaltal világítja meg dr. Dohány József a „Zsidó Ujság” mult számában megjelent cikkében a hihiúség szellemében való leánynevelés szükségességét. Megvan a régi zsidó hajlék, — mondja — a gyönyörű zsidó vallásos családi élet hajléka, de nincs meg az ut, a mely oda vezet. Ehhez a hasonlathoz hozzá fűzhető az, hogy utat csak közös akarattal és egyetértéssel lehet csinálni. Ezért az orthodox leánynevelés ügye nem fog előre jutni, amíg az illetékes körök, a hozzáértők, a nyitott szemmel nézők nem fogják közös akarattal az ut irányát megadni.

Ez az ut az élet utja legyen. Az élet pedig azt mutatja, hogy nem úgy van, mint volt régen. Régen minden zsidó leány férjhez ment fiatalon és könnyen. Igényei nem voltak, látókörét a vallásos nevelés állapította meg. Most azonban legfeljebb a vidéki, jómódu középosztály leányainál áll fönn az eset. A fővárosi orthodox zsidó leányokra pedig hat, akár akarjuk, akár nem, a körülöttünk lefolyó élet, a maga igényeivel, anyagi

(Nyilatkozat.) Multkori hirdetésünkbe az „orth” szó, csak a nyomda tévedése folytán került a lapba, melyet ezuton adunk közludomásra.

Vitamit Tejpar Vállalat
A szerkesztő betegsége folytán a szerkesztésért felelős GROSZBERG JENŐ

Bosztanai.*)

Történelmi regény. Irta: Dr. Lehmann M. — Fordította: Eckstein Jenő.

VII.

A gaon visszasietett a királyhoz és hírül adta neki is az örvendetes eseményt.

Es a király így szólt: „Bosztanainak hívják tehát a fiút, mert a Bosztanból (diszkert) nőtt ki, melyet álomban láttam“.

Nyolc napra rá Bosztanai körülméltetését is megünnepelték. Örömnöpe lett ez a perzsa birodalomban élő zsidóknak. Hosszu, szomorú gyász után az öröm és reménység napja vlrdradt rájuk.

Mihelyt Jaletta annyira felépült, hogy azt a szegényes hajlékot, melyben menedéket talált, elhagyhatta, szülei és fiacskáival az exilarcha mechuzai palotájába költözött. Csak most értéstült férjének és az egész hercegi háznak a borzasztó végéről. „Hunna szerelmem:“ kiáltá könnyeit hullatva. „Te bátor hős, te dicső jámbor férfi, te néped sziklája, így kellett életedet befejezni! Bár meghaltam volna veled együtt, te szivem szerelme.“ Így jajveszékelve siratta férjét. Rabbi Kafnai eleinte engedte, hogy az özvegy fájdalma kitombolja magát. Néhány nap múlva azonban így szólt hozzá:

„Oh leányom én is érzem és méltánylom nagy fájdalmod. A legnemesebb férjet veszted el, kit nő csak valaha birt. De fájdalmodban elfelejtkeztl a jóságos I-tennek hálát adni a te és gyermeked csodálatos megmentéséért. És ha életed előttd semmi értékkel sem bírna, úgy gondold meg: fiadban Izrael fiainak reménysége maradt fön. Te tudod, hogy az Ur megígérte az ő szolgájának Dávidnak, hogy háza sohasem fog elpusztulni, hogy fia egykor Izrael királyi trónján fognak ülni. Azáltal, hogy a Legjóságosabb, fiadat a legcsodálatosabb végzet által életben hagyta, meghagyta mindnyájunk reménységét is. „Ezért vigasztalódj leányom és adj hálát a Mindenhatónak azért, ami neked megmaradt!“

* Ujjonan belépo előfizetőknek az eddigi részt kívánatra ingyen és bérmentve küldjük.

Es Jaletta folszarította könnyeit. Reménytelen mosollyal nézte a bájos gyermeket, melyet karjában hordott. A kis Bosztanai fekete, csillogó szemével úgy nézett anyjára, mintha mondani akarna: „Anyám én mindent pótolni fogok neked, amit elvesztettél.“ Új életöszton töltötte el a gyászoló özvegy szívet. Csókjaival halmozta el hön szeretett gyermekét és megesküdött, hogy egész életét neki fogja szentelni.

Több mint egy év mult el és Bosztanait mar el is választották. Jaletta egy pillanatra sem vette le szemét gyermekéről, nem bizta azt dajkára, hisz e gyermek volt az egyedüli, mi a fiatal özvegynek örömet szerezhetett.

A gyermek rendkívüli módon fejlődött. Alig kezdett néhány szót gagyogni, anyja a „Smá Jiszról“-re tanította őt, bölcseink tanítása szerint, hogy a zsidó hitvallás legyen az első, melyet a gyermek megtanuljon. E napokban egy idegen vendéget jelentettek be, ki a hercegnővel óhajtott beszélni.

Amint az idegen belépett, azt Jaletta rögtön felismerve, így szólt: „Te vagy az, tiberiási Benjámín, életem megmentője! Hogyan köszönhetem meg neked, mivel hálálhatom meg mindazt, mit velem és gyermekemmel tettél!“

„Ne szólj köszönetről és jutalomról“, válaszolá Benjámín, „csak kötelességemet teljesítettem, csak azt tettem, amivel férjednek, barátom és bajtársamnak, amivel Dávid házának és egész Izraelnek tartoztam. Te és gyermeked megmentésével már gazdag jutalmat kaptam.“

Benjámín egyideig Jaletta házában maradt, ahol nagyon megtetszett. Kafnainak Benjámínban nagy zsidó tudóst, nemes jellemü férfit ismert meg, ki teli szeretettel és odaadással volt eítelve Izrael szent vallása iránt. Benjámín, Palesztina leggazdagabb zsidója, kinek csak nem rég huny el a felesége, újra a házasság tervével foglalkozott. A csodaszép Jaletta,

ki még csak tizenkilenc éves volt, rendkívül nagy benyomást tett rá, de mégse merészelte szemét felemelni Izrael hercegnőjére.

Ekkor egy napon rabbi Kafnai így szólt Benjámínhoz:

„Im, én, öreg és gyenge vagyok, nem is tudom, hogy meddig élek. Nyugodtan nézek azon nap elé, mikor I-ten parancsa szerint atyáimhoz megtérek. Csak az az egy aggaszt, hogy leányomat és annak fiát támasz nélkül kellene itt hagynom. Jaletta csak tizenkilenc éves. Miért kelljen neki egész életén át özvegyi fátvölt viselni. Oh, ha oly férfit találnék, leányom részére, mint te, Benjámín, oly atyát, mint te lennél, gyermekem számára, — nyugodtan halnék meg. Mit gondolsz Benjámín, megkérhetném leányom kezét részedre?“

„Rabbi, végtelenül boldoggá tennél“, felelé Benjámín, „már régóta foglalkoztat engem ez a gondolat, de nem mertem kifejezést adni. Egész életemet leányod jólétének szentelném!“

A gaon felkereste leányát, ki épp a kertjében ült, lábai előtt pedig a kis Bosztanai játszadozott.

„Leányom“ szólt, „ha az I-ten magához szólítana, ugy te és gyermeked oltalom nélkül maradtatok.“

„Ne beszélj így atyám! Miután annyit szenvedtem, I-ten nem fogja mellőlem elszakítani utolsó oltalmazómat és tanácsadómat!“

„Ó, leányom, ki ismeri I-ten ki-fürkészhettelen akarátát? Szívesen adnék melléd egy oltalmazót, ki a te és gyermeked jólétéről gondoskodna. Csak 19 éves vagy — és az az óhajom, hogy újra férjhez menj!“

„Soha atyám. Sohasem fogom ifjúságom hitvesét, a nemes Hunnát elfelejteni!“

„Tisztelem nemes halottad iránti szeretetteljes kegyeleded. De az I-ten nagy kegyelmében ugy rendelte el, hogy elfeledjük, mit a sir takar, ne-hogy egész életen át gyászoljuk azt, kit elvesztettünk. Lásd, ime itt van Benjámín Tiberiásból, tudod ő nagy tudós, bátor hős, derék és jámbor férfi és ezenfelül életed és gyermeked életének megmentője. Benjámín szeret téged. Neked hü hitvesed,

gyermeked szerető atyja, mindkettőtöknek pedig erős védelmezője lenne.“

Mialatt az atya és leánya egymással így beszélgettek, nem figyeltek a kis Bosztanájra, ki a fűben játszott. Egyszerre csak elébük toppant a kis fiu, kezecskéjében egy kis, de tarkán csillogó mérges kigyót tartva, hogy az a méregtől dagadt fejét megmozdítani sem tudta. Kafnai gyorsan megragadta a gyermek kezét és a kigyó nyakát, majd az állat fejét földre tartva, szétaposta azt.

Jaletta rémítő félelem között nézte végig e jelenetet. Most gyermekét kezénél fogta, magához emelte és csókjaival zokogva halmozta el annak arcát. Majd gyermekét karjaiban tartva, térdre rogyott és hangtalanul adott hálát a Mindenhatónak.

Atyám, szólt meg, midőn fel-emelkedett, te jövönk miatt aggódol. Meg tudta von a legerősebb, a leg-hűbb férfi védeni fiamat a kigyó

halalos marásától? Nem, atyám, nekem nem kell férj, én csak gyermekemnek akarok élni. Gyermekemnek nincs szüksége oltalmazóra! Megoltalmazza őt a mindenható I-ten, ki megtanította őt, hogyan ragadja meg a kigyó nyakát, midőn a mérges féreg Dávid unokáját meg akarta ölni. Az ő védelmére bízom a gyermeket. Nem magad mondtad-e, hogy Bosztanában él Izrael reménysége? Tehát ezen reménységnek akarom szívetem szentelni és a gyermekem iránti szeretet legyen életem egész célja. Nem akarok újra hitvest szeretni és Bosztanai sohse ossza meg más gyermekkel az anyai szív szeretét.“

Benjámín még aznap elhagyta Me-chuzát és visszatért Tiberiásba.

(Folyt. köv.)

A budapesti autonom orthodox izraelita hitközség közleményei

A hitközség irodahelyisége: VII., DOB-UTCA 35 (Közszégháza)

Hitközségünk rabbiságának felügyelete alatt állanak:

Hitközségi mészárszékek

- II, Margit-körut 7
- V, Sólyom-u. 24
- VI, Szerecsen-u. 18
- VII, Wesselényi-u. 15
- VII, Kertész-u. 35
- VII, Hernád-u. 16
- VIII, Magdolna-u. 29
- IX, Tompa-u. 17 a

- V, Sólyom-u. 24
- VII, Dob-u. 35
- VII, Hernád-u. 16
- VIII, Magdolna-u. 29
- IX, Tompa-u. 17 a

Hitközségi tejelárusítás

- V, Sólyom-u. 24
- VII, Dob-u. 35
- VII, Wesselényi-u. 18
- VIII, Magdolna-u. 29

Hitközségi baromfivágohelyek

- II, Margit-körut 7

Hitközségi intézmények:

Rituális fürdők (Mikwa)

- Rácfürdő, I, Hadnagy-u. 8-10
- Köruti fürdő, VII, Erzsébet-krt 49
- VIII, Magdolna-u. 29

Templomok

- III, Zsigmoud-u. 74
- VII, Kazinczy-u. 29-31
- VII, Király-u. 1
- IX, Tompa-u. 17 a

Szombattartó zsidó kereskedők és iparosok figyelmébe!

„Somré Sabosz“ Bizottság

VII, Wesselényi-utca 13
Telefon: József 125—23

Szombattartó zsidó alkalmazottak díjtalan elhelyezése!

Alkalmazást keresnek:

Férfiak	Mészáros	5
Aranyműves	Mészáros tan.	1
	tanonc	1
	Órás	9
Asztalos	Pék	4
Bádigos, szerelő	Raktárnok, pénz-	
Cipész és felső-	beszedő, üzlet-	
részkesztő	vezető	14
Fűszeres	20	
Fogtechnikus	3 Szűcs	4
Gazdatiszt	5 Takács	1
Háziszolga	18 Villanyserelő	6
Házitanító	8 Különféle	
Kárpitos	2	
Könyvelő és minden irodai alkalmazott	Elárusító min-	8
	den szakmából	
Kereskedősegéd	Irodai alkalm.	25
minden szak-	Kalapkészítő	4
mából	57 Varrónok	
Kirakatrendező	1 Pénztárosnő	8
Lakatos	16	

Menorák

különböző nagyságban
gyári árban kaphatók

MIKA

RÉZARUGYÁRBAN

BUDAPEST

VII, Kazinczy-utca 47

Telefon József 128-27

קנה מנורות!

והקונספלאציה החדשה (העדה) פיה יעדע עד
העקלווע וועלענעננהייט פערפערטיגט צו מאכן
נעם פיינע אונטער שטרענגסטער דיסקרעציון
פעקטע אחס ספר מנחת יצחק צווישע אויפ
לאנגע צו פיה ביא ישראל חים ברון רב ווימ
חיה 10.000 ס האבען — וועלענע
ביק האללע (אישט)

ISRAEL BRAUN, RABBINER,
Budapest, VII., Szövettség-ucca 43.

SKREK LIPÓT
orth. שַׁרְיָה שַׁלָּמִי, kolbászárú
és füstölt húsgyára

Egyedül elismert gyártmányai a legjobbak. Különleges felvágottak mindenféle alkalmakra díszített tálakon

Az orth. שַׁרְיָה mustár (Senft) egyedüli elárúsítóhelye

Utánvételés postacsomag szétkül-dés az egész országban naponta háromszor.

Gyár és főtisztlet:
VII, Dob - utca 27
Telefon József 124—17

BARBIEN illatos késnélküli borotválópor
Mindenkit meghódított. Szállítás postacsomagokban
BARBIEN VEGYIPAR, Budapest, Nagydíófa-utca 5. sz.

Belterületen
Kétszobás komfortos lakás megvételre kerestetik
Cím a Kiadóban

Legolcsóbb orth. kóser étkezde
Győződjön meg Salamonné jó és ízletes házikosztjáról. Előfizetők előnyben részesülnek. **Király-u. 8, I. 42.**

Megbízható,
legízletesebb שַׁרְיָה שַׁלָּמִי koszt, kis menü 15.000 K, nagy menü 22.000 K

Előfizetők előnyben
„Titen Emesz“ disztermében (Mandelbaum) Szerecsen-u. 11, I. 15
Lakodalmak rendezését legutányosabban elvállalom

Rézagy 1,200.000 kor.
Összesükő ágy 280.000 „
Sodronyágybetét 220.000 „
Gyermekágyak, vasbutorok, mosdók, afrikamatracok olcsón

SOMOGYI ÉS TÁRSA
Budapest, VII., Hólió - utca 1. sz.
[ajvitásokat vállalunk
Szombat és ünnepnap zárva

Apró hirdetések

Hirdetési díjszabás: Minden szó egyszeri beiktatása 1600, vastagon szedett betűkből 3200 korona. Állástkeresőknek 1000. Apróhirdetések felvétele: VII, Sip-utca 10. Jelíges levelek kettős borítékban ugyanoda intézendők. Apróhirdetések csak a díj előzetes lefizetése mellett közölhetők.

Házasság
FINOM, szép, művelt hugomat, nagy rabbi unokáját férjhez adnám intelligens, jó existenciájú fiatalemberhez. Hozománya 300 millió, kelengye, lakás. Bővebbet levélileg „Biztos jövő“ jelígere a kiadóba.

JÓ CSALÁDBÓL való, szigoruan vallásos sógorom, ki nagy talmudtudása mellett a világiakban is jártas, elvénne azon finom, jólelkű leányt, ki nem anyagiakra, hanem boldog családi életre vágyódik. Leveleket „Szeszgyáros“ jelígere a kiadóba.

Nyomatott Krakauer Lajos könyvnyomdájában, Budapest, VII, Dohány utca 10. Felelős Várnai Sándor

Tanítok

iparhatóságilag felszabadítva kettőszáz-ezerért iparművészeti kézimunkákat, nyak-kendőkészítést, fehérművarrást, felsőruha varrást, szabást, kalapkészítést.

Továbbá

vállalok legolcsóbban párna-montirozást
ötvenezerért függönykészítést, terítőössze-állítást, férfi, női fehérműkészítést
Weiszné, kézimunkaszalon Kisdíófa-utca kettő, első emelet

Sirkövek
מצבות
ADLER J. sirkórártárában
Budapest, VII, Károly-körút
Szombat és ünnepnap zárva

TAUBER ADOLF orth. שַׁרְיָה éterme a régi utcai helyiségben VII, Rombach-u. 16, **ujjonnan** elegánsan berendezve megnyílt. — Elsőrangú ellátás, igen kedvezményes áron. Naponként menü. Lakodalmakra külön helyiségek állnak rendelkezésre
A tisztelt vendégek szíves további támogatását kérem

Felhívjuk

a szombatot megtartó hittestvérek figyelmét Budapest egyetlen olyan szállítócégére, mely szintén megtartja a szombatot. Foglalkozom bel- és külföldi szállítmányozási és vámkezelési ügyletekkel. Megbízható cégeknek vámhitelt nyújtok. Butorszállítás saját új butorkocsijaimmal. Áraim olcsóbbak, mint a szombatot nem tartó cégeké! Hittestvéreink támogatását kérjük:

SCHWARCZ ÉS SALGÓ
szállítócég. Cégtulajonos:
SALGÓ JAKAB
Budapest, VII, Dohány-u. 10. (Tel. J. 123-42)

FELSŐRUHA varráshoz tanuló lány felvétetik. Jósika u. 10, IV. em. Moskovitzné.

Oktatás

PRIVATLEHRER im Unterricht sämtlicher ungarisch, deutsch und hebräischen Lehrgegenstände, wie auch im Gemeindefotariats mit äusserst praktischer sehr vorteilhaft bewahrten Lehr- und Erziehungs-Methode mit allerbesten Befähigungs- und Wirkungszeugnissen unverhelateter Talmudist sucht Stelle bei Cultusgemeinde als Religionslehrer und Notar, geht auch als Hauslehrer mit ganz bescheidenen Ansprüchen. Anträge unter „Thora und Derecherez“ an die Redaktion dieses Blattes.

Különféle

ORTHODOX kóser ebédkoszt abonnenseknek a lehető legolcsóbb áron. Rapaport, Király-utca 8, I. 14.

Dr. FRISCH: „Szemelvénnyek a Bibliából“ című könyve jutányos áron kapható a Zsidó Ujság kiadóhivatalában, VII, Sip-u. 10

Állást nyerne

SZERÉNY igényű, németül beszélő fiatal leányt keresek gyermekek mellé. Eötvös-u. 24, földszint 2.

ZSIDÓ UJSÁG

A MAGYAR ORTHODOX ZSIDÓSÁG HETILAPJA :: MEGJELENIK HETENKINT EGYSZER

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VII, SIP-UTCA 10 Telefon: József 125—90	Felelős szerkesztő és kiadótulajonos: GROSZBERG LIPÓT	ELŐFIZETÉSI DIJ: 1 ÉVRE K 240.000 " " 1/2 " K 120.000 " " 1/4 " K 60.000 Postachequekontó száma: 50 791
--	---	--

Amit Vázsonyi nem tud megérteni

A lefolyt recepciós ünnepségek időszertülensége és a teatralisan fénylő külsőségek sem voltak képesek elhomályosítani Vázsonyi Vilmos szereplésének erkölcsi értékét. Mélységes ethikai felelősségérzet és komolyság jellemezte felszólalásait, a melyekben וְהָיָה נִסְיָנוֹת וְנִסְיָנוֹת (Dániel 5.) a főlényes elme, a tudomány és a bölcsesség dánieli kiválósága nyilatkozott meg. A mesterművet meg lehet bámulni, ha irányzatával és tendenciájával nem is értünk egyet. Ilyen remekbe készült fejtegetés volt az, a melyben sikraszállt a főrendiházi képviselőnek választás által történendő betöltéséért a mely módozatba azonban az orthodoxia soha sem fog belemenni.

Az illusztris szónok beszéde folyamán a zsidó vallásosságra is kitért. A szónoklat e részletében a lapunk a saját álláspontjának legfényesebb igazolását találja. Heteken keresztül fejtegetjük immár az orthodox vallásosság és a konzervatív neológia közötti mélységes differenciákat. Már-már azt hittük, hogy fölösleges munkát végzünk, mivel hogy ezt úgy is tudja mindenki. Meglepetésünkre azonban Vázsonyi általános tetszés közepette kijelentette: „nem tudom megérteni, mi a különbség az orthodox vallásosság és a pesti izraelita hitközség konzervatívjai által képviselt vallásosság között.“ Ha Vázsonyi nem tudja megérteni, akkor ezren és ezren azt fogják vallani, hogy biztosan nincs is ilyen különbség. És így rendkívül fontos orthodox hittestvéreinkre való tekintettel, hogy újra megállapítsuk, hogy a kettő közötti eltérés lényeges.

A neológ konzervatív irányzat nem őszinte és nem is gyökerezik a széles tömegek lelkületében. Ezt Vázsonyi egy csekélységen konstatahotta a szóbanforgó beszéde után 24 órával a vidádó banket alkalmából, amikor feltűnő módon ki volt plakátírozva a termekben, hogy a banketett egy ismert orthodox vendéglős rendezte. Egy-egy jóindulatu vidéki, aki hétről-hétre olvassa, hogy a pesti hitközségben minden olyan rituális, hogy külön kásrusz-tanácsra van szük-

ség, talán megkérdezhetné volna: hát egy ilyen előkelő hitközség kásrusz tekintetében önmagának sem hisz és orthodox rendezéshez folyamodik?

Őszinte-e az a konzervatívizmus, ahol régebben a rabbit kényszeríteni kellett, hogy a saját felügyelete alatt álló mézarszékekből fedezze a husszükségletét?

Avagy el lehet képzelni konzervatív hitközséget kiborotvált (sőt Sabbosz Chazonkor is kiborotvált) gabbekkel és előimádkozókkal? Mutassanak még egy másik konzervatív hitközséget külföldön, ahol természetesnek találják, hogy a rabbi gyermekei nem tartják meg a szombatot? Ahol természetes, hogy az első osztályú előjáró tálesz-sálban ül a konzervatív templomban (ahol jomkippurkor még tíz százaléka sem ismeri el a saru-levetés sanyargatásának kötelezettségét) de egy konzervatív férfi sem merészkedett még az orgonás templomban nyitott táleszban megjelenni.

Mindezek, a taláalomra kiragadott és látszólag csekélyégeket leíró, de lényegében véve a zsidó hagyomány kötelező voltát érzékenyen érintő tények és furcsaságok azt bizonyítják, hogy szó sem lehet igazi konzervatív szellemről. —

S mindez azért, mert az egész konzervatív mozgalom csak egy választás eredménye. Az 1919-i választás hozott felszínre a pesti izraelita hitközségben egynehány jóindulatu embert, akinek tulajdonképpen nincs gyökere a széles pesti neológ rétegekben és aki hitközségi pozícióját a cionista agitációnak köszönheti, sőt konzervatív programját is az akkori cionista lapból merítette.

Ha Vázsonyi Vilmos, aki akkor Svájcbán tartózkodott, analizálná a rombach-utcai konzervatívizmust és megállapítaná szüleit: a hitközségi választás utáni ambicionizmust és a választás előtti cionizmust, akkor egész jól megértené, hogy mily lényeges különbség van a konzervatív neológia és az orthodoxia között.